

Andor Mihály

RENDSZERVÁLTÁS DIMBESDOMBON

VITA KIADÓ

1991

A rendszerváltás idejét sokan 1990 márciusára, az első szabad, többpárti országgyűlési választások idejére teszik. Van olyan vélemény is, amely szerint inkább 1990 őszén, a helyhatósági választásokkal következett be. Ennél szélsőségesebb az a vélekedés, amely szerint rendszerváltás akkor lesz, ha megéljük az első békés kormányváltást a két legnagyobb párt között. A hangsúly itt a "békés" jelzőn van.

Ezek az eltérő vélemények egyben közösek: mindegyik csak politikai változásról beszél. Ha a gazdasági rendszerváltást is figyelembe vesszük, a megítélés nehezebbé válik. Sem a gazdasági szabályozás, sem a tulajdonviszonyok nem változtak meg gyökeresen 1990-ben, ha viszont csak a politikai változást nézzük, akkor bármelyik időpont alátámasztható kellő mennyiségű érveléssel, és alátámasztható más időpont is. Az is, hogy a rendszerváltás még a Kádár-korszakban kezdődött. Dimbesdombon például 1986-ban.

Idézzük fel az 1986-os esztendőt. Az év legjellegzetesebb vonása a későbbiek szempontjából, hogy Pozsgay Imre már kiépítette az addig jellegtelen és semmitmondó Hazafias Népfrontban politikai hídfőállását, és maga köré gyűjtötte a később több pártba és pártonkívüliségbe szétszéledt reformkommunista értelmiségi csapatot. 1986-ra beért az addigi szívós, átmeneti kudarcokkal tarkított aprómunka, amely egyesületekkel próbálta elősegíteni a helyi társadalom önszerveződését. Megszületett az egyesületi törvény. A helyi párt- és államhatalmi szervek már nem tudták megakadályozni, hogy egyesületek alakuljanak. Emlékezzünk, néhány évvel azelőtt a hatalom még "Itt nem lesz Szolidaritás!" jelszóval reagált egy-egy kezdeményezésre, és akadályozta meg.

Dimbesdombon 1986 novemberében alakult meg a Faluszépítő Egyesület. Alapítói között ott találjuk a helyi MDF, az SZDSZ és a Kiszgazdapárt későbbi vezetőit, valamint az 1990 őszén választott polgármestert és a tizenhárom tagú képviselőtestület kilenc tagját.

Bár az Egyesület megalakulása körül voltak kisebb konfliktusok, megakadályozni senki nem akarta. A község függetlenített párttitkára felkereste a szervezőket, és megpróbálta őket rábeszélni, hogy ne önálló egyesületet alapítsanak, szépítő buzgalmukat próbálják inkább kiélni a Hazafias Népfront keretei között. A szervezők könnyen leszerelték ezt az erőtlen próbálkozást: a párttitkárral pártbeli "főnökének", Pozsgay Imrének szavait szegezték szembe, amikor megindokolták, hogy miért kell önálló egyesület. Egyetlen kompromisszumba mentek bele, az eredetileg tervezett "faluvédő" helyett "faluszépítő"-re módosították az egyesület nevét. Akkoriban sok ilyen típusú kompromisszum született, mert az állami vagy pártvezetők kérdésére – "Kivel szemben akarják védeni a falut?" – nem lehetett őszintén válaszolni. Pedig az alapítók szándéka nyilvánvaló volt és egyértelmű. Egyikük így emlékezik:

"Már az egyesület ötlete is az elkeseredésből fakadt. Annyi disznóság gyűlt össze - kezdve a csatornázás körüli gyanús ügyektől a faluban levő üzemek környezetszennyezésén keresztül mindenféle furcsa telekeladásokig, a településrendezési terv körüli titkolózásig -, ami nemcsak az emberek igazságérzetét borzolta, hanem a faluképre is kedvezőtlenül hatott, hogy elhatároztuk, megpróbálunk valamit csinálni. Az egészet azzal a hátsó szándékkal csináltuk, hogy miután szerzünk egy kis presztízszt a faluban, megpróbálunk a vezetésre nyomást gyakorolni különböző ügyekben. Ki gondolt még akkor arra, hogy mi lesz itt 1990-ben?"

A nyomásgyakorlás lehetőségét az alapszabállyal sikerült megteremteni. Ha az egyesület neve "faluszépítő"-re is alakult, az alapszabályba bekerült, hogy az egyesület célja „az épített és természeti környezet szépítése, védelme”. Az egyesület vezetőségének összetétele is tükrözött némi kompromisszumot, bár ebben már erősebben érvényesült az akkori szolid "ellenzékiesség". A hétagú vezetőségben egyetlen MSZMP-tag volt, és érzületét figyelembe véve ide számítható az egyesület elnöke, amolyan "megbízható pártonkívüli", aki az utolsó húsz évben végig tagja volt a községi tanács vb-nek, sőt egy időben átmenetileg társadalmi tanácselnök is volt. A vezetőség többi tagja: egy kiskereskedő, egy szakmunkás (az Egyesület későbbi elnöke), egy

közgazdász (későbbi helyi MDF-elnök), egy állatorvos (későbbi kisgazdapárti polgármester) és egy szociológus (későbbi SZDSZ vezető felesége). Az egyesület elnökének tudatosan jelölték a megbízható vb-tagot, úgy vélték, hogy ezzel eleve tompítják a falu vezetésének ellenállását, és fontos kérdésekben úgymint leszavazza őt a másik öt vezetőségi tag.

Az első "menet" – az egyesület megalakítása – azt tükrözte, hogy a község vezetőivel szemben fellépő, szellemileg félkészült társasággal nem tudnak mit kezdeni, kénytelenek partnerként elfogadni őket. Ahhoz, hogy erre némi magyarázatot adjunk, meg kell szakítanunk a történetet, és be kell mutatnunk Dimbesdombot, ezt az országos átlagtól sok tekintetben eltérő községet.

Dimbesdomb: bemutatás

Az első népszámlálás idején, 1870-ben Dimbesdombon 1980 fő lakott, és ez a népességszám 1941-ig folyamatosan emelkedett. Az 1941-es és az 1949-es népszámlálás között a német nemzetiségűek 1945 utáni kitelepítésének következményeként némi megtorpanás mutatkozott a népesség növekedésében. Ezután folytatódott a dinamikus növekedés egészen 1980-ig. Az 1980-as és az 1990-es népszámlálás között már csökkent a népesség.

A népesség számának alakulása Dimbesdombon

(1. tábla)

A népszámlálás éve	Jelenlévő népesség	Lakó népesség	Állandó népesség
1870	1980		
1900	2917		
1930	4607		
1941	5295		
1949	5007		
1960		5881	
1970		8571	
1980		10597	9379
1990		9463	8938

Állandó bejelentővel rendelkezők

1980-ig a népesség növekedése a pozitív vándorlási különbözetből és a természetes szaporodásból egyaránt fakadt. Ekkorra azonban elfogytak a belterületi építési telkek, ennek következtében nem csak a betelepedés állt meg, de a dimbesdombi fiatalok sem tudtak szüleik falujában letelepedni. A külterület, amerre a község még terjeszkedni tudna, részben egy állami gazdaság, részben egy tévesz tulajdonában van.

Dimbesdombon azonban nem csak a népesség növekedett dinamikusán. Mind a korösszetétel, mind az iskolázottság olyan volt, amelyet bármely, nemzetért aggodó demográfus elégedetten nyugtázhatott volna (2. és 3. tábla).

1980-ban több a gyerek, több az aktív korú és kevesebb az idős ember, mint az országban átlagosan, holott az országos adatban a kormegoszlás szempontjából kedvezőbb helyzetű városok is benne vannak. Az ország községeinek átlagát nézve az eltérés még nagyobb Dimbesdomb javára.

A kormegoszlás Dimbesdombon 1980-ban

(2. tábla)

Korcsoport	Dimbesdomb (%)	Országos átlag (%)
0 – 14 éves	22,9	22,0
Aktív korú (15 – 59 férfi, 15 – 54 nő)	60,6	57,5
Inaktív korú (60 – férfi, 55 – nő)	16,5	20,5

A hét évesnél idősebb népesség legmagasabb iskolai végzettsége 1980-ban (3. tábla)

Iskolai végzettség	Dimbesdomb	Pest megye	Az ország községei
8 általános alatt	35,1	42,5	65,5
8 általános	32,9	31,2	24,0
Szaktanulmányok	11,6	10,9	4,5
Érettségi	17,2	12,1	4,7
Felsőfokú	3,2	3,3	1,3
Elvégzett osztályok átlagos száma	8,21	7,78	7,24

Hasonlóan kedvező képet kapunk, ha az iskolai végzettséget vesszük szemügyre. Az ország községeinek átlagos adataihoz Dimbesdomb nem is hasonlítható. Olyan alacsony a nyolc általánost sem végzettek, és olyan magas a közép- és felsőfokú végzettségűek aránya, amilyen városokban szokott lenni. Dimbesdomb iskolázottsági adatai – és nem csak az elvégzett osztályok átlagos száma – jobbakként, mint Pest megye átlaga, holott ebben – Budapest kivételével – több város is benne van. De mi a magyarázata ezeknek a feltűnő adatoknak?

Dimbesdomb közel van Budapesthez, és ez régen is, napjainkban is meghatározza a község életét. 1945 előtt (az 1941-es népszámlálás szerint) 5295 lakosa volt, akik részben földművelésből éltek, részben valamilyen ipart űztek. Sok volt az önálló iparos és kereskedő, de igen sok volt a budapesti üzemekbe bejáró szaktanuló is. Itt már 1945 előtt uralkodóvá vált az a vegyes foglalkozású családtípus, amely országos méretekben csak később terjedt el: a családfő bérmunkásként vagy önállóként valamilyen ipart űzött, közben földet művelt az asszonyok és a gyerekek segítségével. Domináns művelési ág a zöldség- és gyümölcsstermesztés volt, a termékeket az asszonyok a budapesti piacokra hozták.

A Budapesthez közeli fekvés, a falu nevében is tükröződő szép, hegyekkel övezett természeti környezet és a jó közlekedés (a fővárossal vasút és külön HÉV-vonal kötötte össze a falut) vonzotta az alsó középréteget, így sok hivatalnok és kisértelmiségi telepedett itt le. A községnek sajátos üdülő-falu jellege is volt, több módosabb fővárosi család rendelkezett nyári villával.

Ez a fontos jellegzetesség, az értelmiségnek az országos falusi átlagnál nagyobb aránya, a későbbiekben tovább erősödött. Egyrészt a törekvő őslakos iparos családok tanították gyerekeiket, és ehhez jó alapot teremtett a munkásszármaságuk preferálása a hatvanas évek elejéig. Másrészt 1953 után, a kitelepítések megszüntetésekor sok, Budapestre vissza nem engedett család telepedett le a főváros környéki falvakban. Kerültek a faluba néhányan 1946-47-ben is a magyar-szlovák népességcsere révén. Végezetül a hetvenes évektől megindult az a világszerte zajló folyamat, amelynek során a középosztály - ha tehette - megpróbált kiköltözni az egyre zsúfoltabbá és egészségtelenebbé váló nagyvárosokból. Akiknek annyi pénzük nem volt, hogy drága budai családi házas kerületekben telepedjenek le, azok a főváros környéki falvakat választották. (Ez a folyamat nem csak Dimbesdombot érintette, hasonló játszódott le Budakeszin, vagy a fővároshoz közeli Pilisben fekvő községekben.)

Mindez egyben meghatározta a községi értelmiség jellegét is. Főleg a kisebb jövedelmű szakértelmiség jelenléte vált jellemzővé, aki nem volt részese a hatalomnak, és nem rendelkezett az átlagnál jóval magasabb jövedelemmel. Ezzel az értelmiségi csoporttal kellett szembenéznie a falu vezetésének 1986-ban.

A későbbi események megértése érdekében szükséges áttekinteni a község jelentősebb munkaadóinak körét is. Nemcsak a munkaerőmérleg szempontjából van ennek jelentősége (hiszen a dimbesdombi munkavállalók több mint négyötöde Budapestre jár be), hanem a község hatalmi viszonyainak felrajzolásában is.

A község határát két nagybirtokos uralja: a volt járás szinte egyharmad területét magáénak tudó Dimbesdombi Állami Gazdaság, és az ugyancsak egyharmad járásnyi területről minden korábbi téeszt bekebelező nagyhal, az egykori dülőről elnevezett HÉJÁD Kertészeti és Mezőgazdasági Termelőszövetkezet. Dimbesdomb tulajdonában csak a belterület maradt. Ez évtizedekig senkinek sem okozott problémát, hiszen egy fiktív tulajdonjogról volt szó. Teljesen mindegynek tűnt, hogy az egységes állami tulajdon a község vagy az Állami Gazdaság kezelésében van, vagy éppenséggel szövetkezeti tulajdonnak hívják.

Az Állami Gazdaság – mint mindenütt az országban – igazi kényúrként viselkedett. Időnként adott valamit (egy kis gépmunka a tereken, egy kis támogatás az iskolának, egy kis útépités), de ez nem feleltethette, hogy a község érdekeit semmibe véve működik. Földeket csereberélt a HÉJÁD téessel, máshonnan kiebrudalt akkumulátorjavító műhelyt telepített Dimbesdombra, súlyosan környezetszennyező tevékenységet végzett éveken át. A tanácsi vezetés soha nem lépett fel a község érdekeit súlyosan sértő tevékenységek ellen, bár kétségtelen, hogy reménytelen is lett volna. Az Állami Gazdaság Dimbesdombon lakó vezetőivel benn ült a tanácstestületben, sőt a végrehajtó bizottságban. Ha pedig valamit állami vonalon nem sikerült elintézni, azt elintézték pártvonalon. A községi vezetésnek semmi esélye nem volt egy országos kapcsolatokkal rendelkező állami gazdasági vezetéssel szemben.

Persze konfliktus se nagyon volt, hiszen a kádereket körültekintően választották ki. A rendszerváltás előtti tíz évben működő tanácselnök egy budapesti nagyvállalat párttitkári posztjáról jött, függetlenített községi párttitkárként pedig az őt megelőző tanácselnök fia ellenőrizte. Ez az előző tanácselnök korábban a dimbesdombi téesz elnökeként vitte sikerre a szocialista mezőgazdaságot.

Hasonló súlya volt a HÉJÁD téesznek, bár – lévén a központja más községben – kevesebb közös ügye akadt a falu vezetésével.

A Faluszépítő Egyesület

Térjünk vissza 1986-hoz, a rendszerváltás kezdetéhez. Megalakult tehát a Faluszépítő Egyesület, és elhatározta, hogy első munkája a falu közepén lévő elhanyagolt első világháborús emlékmű rendbe hozása, körülötte kis díszter kialakítása lesz. Ez egy finoman kiegyensúlyozott terv volt. 1987-ben a vezetést nem töltötte el örömmel egy ilyen emlékmű helyreállítása, ugyanakkor megtiltani sem lehetett. Ilyenkor lépett be a színpalak mögötti egyezkedés: a vezetőkkel próbálták megértetni, hogy jobb, ha nem csinálják. Ez ment is mindaddig, ameddig csak Hazafias Népfront típusú kezdeményezések voltak. Az Egyesülettel azonban ezt a módszert nem lehetett alkalmazni.

A terv különös pikantériája az volt, hogy előkerült egy régi fénykép, és ennek alapján az emlékműről időközben eltűnt szent koronát is helyreállították. Az indoklás egyszerű volt, és azt mutatta, hogy országszerte kezdett beérni Ráday Mihály többéves szívós hagyományőrző munkája: "Mindent az eredeti állapotban kell visszaállítani, ahogy a tévében is szokták mutatni." A községi párttitkár erejéből már csak egy gyenge próbálkozásra futotta. Megkérdezte az Egyesület vezetőit, hogy a Szovjet Hősi Emlékmű betűinek lekopott aranyozását is helyreállítják-e. A válasz az volt, hogy természetesen minden emlékművet helyreállítanak.

1988-ban az Egyesület még nagyobb kihívást intézett a falu vezetése ellen. Restaurálták a

község egyik központi helyén álló Szent István szobrot, és díszparkot építettek köré. Az augusztus huszadiki avatásra pedig nem a község vezetői közül kértek fel valakit, hanem a katolikus plébánost, akinek évtizedek óta ez volt az első templomon kívüli közszereplése.

Még ugyanebben az évben készítette el az Egyesület a második világháború áldozatainak emlékművét, amelyet a temetőben állítottak fel.

Közben az Egyesület taglétszáma folyamatosan gyarapodott, elérte a 148 főt, de a különböző emlékművek és terek avatásakor ennél sokkal több embert mozgósítottak. Az Egyesület munkájának különös haszna volt, hogy a legkülönbözőbb foglalkozású és iskolai végzettségű embereket hozta össze közös munkában. Az Egyesület 89 férfi és 59 nő tagja az alábbi módon oszlott meg foglalkozás szerint:

Szakmunkás	25 fő
Nyugdíjas	24 fő
Pedagógus	17 fő
Adminisztrátor	13 fő
Közgazdász-üzemgazdász	11 fő
Mérnök	11 fő
Kereskedő	11 fő
Önálló iparos	6 fő
Építész	5 fő
Nyomdász	3 fő
Ápolónő	3 fő
Háztartásbeli	3 fő
Egyéb értelmiségi	9 fő
Egyéb középkáder	7 fő

Az 1989-es év gyökeres fordulatot hozott az Egyesület működésében. Egyrészt megszűntek a kétértelmű, politikai pikantériát hordozó emlékmű- és szoborrestaurálások, és a térrendezésekben igazi polgári célok jelentek meg: egy díszter a falu régi, köztisztületben álló orvosa emlékére és egy pihenőpark nyári térzenére alkalmas, fából ácsolt zenepavilonnal. Másrészt az Egyesület belekezdett első nyíltan politikai akciójába: egy környezetszennyezés miatt megtámadta az Állami Gazdaságot és a község vezetését.

A környezetszennyezési ügy

A község keleti szélén az Állami Gazdaság szeszfőzdét, targoncajavító és akkumulátorjavító üzemet működtetett. A közeli házak lakói már évek óta szenvedtek az előttük folyó patak felől jövő rejtélyes bűztől. Panaszaikkal sem a községi vezetés, sem a Köjál nem foglalkozott. 1989 nyarán ijesztő jelek társultak a megszokottakhoz. A lakásokban lévő réztárgyak megfeketedtek, a lámpabúrák festése megfakult, és ezüstös bevonat képződött rajtuk, a frissen lerakott csiszolt mészkőlapok felülete habzani kezdett. Egyre többen panaszkodtak fejfájásra, hányingerre, rosszullétre. Néhány embernek a szokásosnál erősebben kezdett hullani a haja, és több gyerek fejbőre pikkelyessé vált.

A lakók megijedtek, és értesítették a Köjál-t. Jöttek is szakértők, vízmintát vettek a patakából, a kutakból, levegőszennyezést mérő műszereket helyeztek ki, és elvonultak. Aztán teltek a napok, múltak a hetek, de eredmények nem születtek. A Köjál az érdeklődőket türelemre intette, nyugtatgatta. Ahogy az ilyenkor lenni szokott, az emberek egyre türelmetlenebbek és

egyre nyugtalanabbak lettek. Érelődni kezdett bennünk a meggyőződés, hogy itt valakik valamit el akarnak kenni.

Ebben a szakaszban szerzett tudomást az ügyről a Faluszépítő Egyesület. A vezetőség azonnal összeült, és úgy határozott, hogy "beszáll" az ügybe. Ettől a pillanattól kezdve megváltozott a tanácsi vezetés magatartása. A tanácselnök a nyilvánosság előtt az Egyesület és a lakók mellé állt. Az Egyesület bejelentésére postafordultával válaszolt:

"Miután a feltételezett súlyos környezetszennyezésről a Faluszépítő Egyesület megbízottjától értesültünk, felkérjük a Faluszépítő Egyesületet, hogy egy 3-5 fős társadalmi bizottságot szervezzen meg – akik minden, a tanács által a tárgytani témával összefüggő megbeszélésre, bejárásra meghívót kapnak –, hogy részvételükkel ellenőrizzék, közreműködésükkel segítsék a kialakult helyzet megszüntetését, és tájékoztassák erről a lakosságot."

Olyan helyzet alakult ki, amelyben az Egyesület képviselői a szó szoros értelmében leveleket rendeltek a tanácselnöktől, megmondva, hogy melyiket hová küldje.

A események felgyorsultak. Megjött a Köjál jelentése, amelyről kiderült, hogy már hetek óta készen volt. Igen súlyos szennyezési adatokat mutatott. Nyilvánvalóvá vált, hogy az eliszaposodó, mocsarasodó patakkal, ahová az Állami Gazdaság évek óta különböző szennyező anyagokat engedett be, sürgősen csinálni kell valamit. Az Egyesület szakembereinek ösztönzésére és segítségével a tanács azonnal pályázatot írt ki a patak rehabilitációs munkálataira, és különböző környezetvédelmi alapokból pénzt is szerzett rá. A történet különböző állomásait itt főleg részletezni, a rendszerváltás rejtett folyamatainak megértéséhez két mellékszálal érdemes részletesebben kibontani.

A környezetszennyezés ügye az Egyesület és a lakossági kezdeményezés sikerével végződött, tetemesen növelve ezzel az Egyesület presztízsét a faluban. A falu vezetése rákényszerült arra, hogy most először nyilvánosan álljon ki a falu érdekeinek védelmében korábbi elvtársaival szemben. Ám a mélyben tovább munkáltak az addigi összefonódások.

A késve érkező Köjál-jelentésben érdekes természeti jelenségre bukkanhatott a figyelmes olvasó. A műszerek az első napon 83,3 mikrogramm kénhidrogént mértek, a másodikon 74,3-t, a harmadik napon ez az érték leesett 2,6-ra, hogy a negyediken már csak 0,1 legyen. Mi történt közben? Csak annyi, hogy a televíziósok, akiket a lakók hívtak ki, telefonáltak a tanácselnöknek, hogy a harmadik napon jönnék. A tanácselnök azonnal értesítette régi elvtársát, az Állami Gazdaság vezetőjét. Nem is volt bűz, amikor a tévé kijött.

A tanácselnök viselkedését a manifeszt rendszerváltás másfél éve alatt végig ez a kétértelműség jellemezte. Amikor erősebb nyomás nehezedett rá a feltörekvő új politikai erők részéről, azonnal engedett, ha nem, megpróbált régi reflexei szerint tevékenykedni. Három további példa mutatja ezt a magatartást.

A községet évtizedes szerződéses viszony kötötte egy víztársuláshoz, amelynek minden évben díjat fizetett. Ennek fejében a Víztársulásnak kellett volna a patakot rendben tartania, megakadályozni, hogy eliszaposodjon, elmocsarasodjon. A környezetszennyezés ügye megmutatta, hogy a rendszeres karbantartás elmaradt. A patak rehabilitációjára kiírt pályázatra több intézmény küldött pályaművet, köztük a Víztársulás is. Elbírálásukra a tanácselnök az Egyesület egyik mérnökét kérte fel, ám mire sor kerülhetett volna a bírálatra, már ki is választotta a Víztársulás pályaművét mint legkedvezőbb ajánlatot. Az Egyesület szakértője szerint nem ez volt a legkedvezőbb ajánlat, ám a tanácselnök közölte, hogy már be is küldte a megyéhez elfogadásra. Miután a szakértő visszahozta a megyétől a pályamunkát, a tanácselnök ellenkezés nélkül beleegyezett, hogy a valóban legkedvezőbb ajánlatot benyújtó tervezőintézettel készíttessék el a rehabilitációs terveket.

Az esetről különböző feltételezések kaptak lábra, legvalószínűbbnek a következő tűnt. A

tanácsi vezetés évtizedes partneri viszonyban állt a Víz Társulással. Feltehető, hogy időnként igazolták nekik a karbantartási munkákról szóló munkalapokat. Ez még szorosabbra húzhatta a kapcsolatokat. Ilyen karbantartási munkára azonban a falu lakossága nemigen emlékszik, és a környezetszennyezési ügy sem azt mutatja, hogy megtörtént volna a szükséges gyakorisággal. Feltételezhető, hogy ugyanaz az érdek, amely munkalapokat igazolt, motiválhatta azt is, hogy a tanácselnök - meg sem várva a pályázat értékelésének eredményét - gyorsan kiválasztotta a Víz Társulását.

Egy másik eset. 1989 végén a Faluszépítő Egyesület új elnöke észrevette, hogy a lakossági társadalmi munkával tíz éve létrehozott dühöngőbe (magas kerítéssel körbevett kis futballpálya) beköltözött a faluban gázvezeték építő kft. Csöveket és egyéb szerelvényeket tároltak benne, budit állítottak, és éjjelre munkagépeiket is oda zárták. Azonnal levelet írt a tanácselnöknek:

Tisztelt Tanácselnök Úr!

Megdöbbenéssel látjuk, hogy a Samottgyár melletti sportpályát, amelyet a lakók társadalmi munkában hoztak létre, az Ön engedélyével feltúrták, felvonulási területnek használják, és árnyékszéket telepítettek rá.

Követeljük, hogy ezt a helyzetet haladéktalanul szüntesse meg, és rendelkezzen az eredeti állapot helyreállításáról, de ne a község pénzén.

Amennyiben ez nem történik meg, büntetőjogi felelősségre-vonást kezdeményezünk.

Dimbesdomb, 1989. december 22.

Sóvágó József elnök

A tanácselnök azonnal intézkedett, és egy héten belül felszabadult a dühöngő.

A harmadik példa. Az 1990-es országgyűlési választások után született egy rendelet, amely szerint a pártok helyi képviselőit meg kell hívni a tanácsülésekre, értesíteni kell őket az időpontról. A tanácselnök ezt egyszerű értesítéssel vélte megoldani, de a vb-titkár ragaszkodott ahhoz, hogy a pártok képviselőinek a napirendet, sőt a megtárgyalandó ügyek anyagát is előzetesen küldjék ki, hogy érdemben tudjanak részt venni a tanácsüléseken. A tanácselnök minden ellenkezés nélkül ebbe is beleegyezett. Később – a nyár folyamán – már a pártoknak azt a követelését is teljesítette, hogy a vb-ülésekre meghívót kapjanak.

A negyedik példa a község külterületén haladó M0 autópálya nyomvonalának ügye. Az M0 nyomvonalát az első tervek alapján 1986-ban jelölték ki, és az ügyet sűrű homály fedte. Először 1990. március elején tárták a terveket a község nyilvánossága elé. Kiderült, hogy két ponton is túlságosan közel menne el az út a falu mellett, egy helyen pedig a falu délkeleti oldalát védő erdőt is megsemmisítés fenyegeti. A Faluszépítő Egyesület tiltakozásképpen helyi népszavazást kezdeményezett. Röpké egy hét alatt összegyűlt a kellő számú aláírás az alábbi szöveghez:

Alulírott dimbesdombi lakosok követeljük, hogy a község Tanácsa az alábbi kérdésben haladéktalanul rendeljen el helyi népszavazást a következő kérdés föltételével:

Az M0 autópálya tervezett útvonala a Dimbesdombot övező erdők jelentős részének kurtását tenné szükségessé, és egyes helyeken 200 méterre menne a község házaitól. Követeli-e Ön, hogy az M0-ás autópálya tervezett útvonalát módosítsák úgy, hogy az ne szennyezze a község levegőjét, és ne járjon az amúgy is egyre fogyó erdők kurtásával?

Az aláírt ívek leadása után, 1990. március 29-i dátummal az Egyesület elnöke az alábbi levelet kapta a tanácselnöktől:

Tisztelt Sívágó Úr!

A tárgyban bejelentést és a benyújtott aláírásokat tisztelettel nyugtáztuk.

Minthogy azt már személyesen megbeszéltük, írásban is rögzítjük, hogy a vonatkozó jogszabályok szerint helyi népszavazást országgyűlési képviselő választás, valamint helyhatósági választások előtt és után három hónappal nem lehet kitűzni. Szerény számítás szerint legkorábban jövő év elején lehetséges kitűzése.

E témában történt egyeztetés során kiderült az is, hogy egy helyi népszavazás kb. 500 eFt-ba kerülne, és az eredmény "csak" a tanácsra, az önkormányzatra kötelező érvényű annyiban, hogy köteles eljárni ezen ügyben a nép akarata szerint, egészen a parlamentig.

Véleményünk szerint van ennek egy költségkímélő lehetősége. Ez az, hogy az aláírásokat népkedeméyzésnek felfogva a vezető testületek népszavazás nélkül elfogadják, azonosulnak vele, és testületi döntés alapján eljárnak az ügyben. Az aláírásokkal megerősítve ugyanezen eredmények érhetők el.

Kérjük a leírtak szíves tudomásulvételét, ezek megfontolását és állásfoglalásukat az utóbbi lehetőséggel összefüggésben. Tisztelettel

Kocsis József tanácselnök

Az Egyesület és a községi vezetés viszonyát az enyhe bizalmatlanság jellemezte, ezzel magyarázható az Egyesület elnökének válasza.

Tisztelt Kocsis Úr!

Örömmel vettük, hogy a község vezetői azonosulnak kezdeményezésünkkel, és tervezik, hogy testületi döntést hozva képviselik az aláírásokban megnyilvánuló igényt.

Sajnos a kezdeményezés visszavonása nem áll módurakban, hiszen ezt csak maguk az aláírók tehetnék meg. Mindazonáltal tárgyaltunk egy alkotmányjogással, és ennek alapján a következőképpen látjuk az ügyet.

Magunk is sajnálnánk, ha félmillió forintot kellene költeni a helyi népszavazásra. Viszont semmilyen törvény nem tiltja, hogy a kérdésben a helyi népszavazást összekössük az ősszel esedékes helyhatósági választásokkal. Ez annál is inkább szerencsés lenne, mert az embereknek nem kellene kétszer felkeresni a szavazóhelyiségeket, nem kellene a szükséges apparátust kétszer megszervezni és igénybe venni, nem kellene újból választói névjegyzéket összeállítani. Mindössze a szavazólapok kinyomtatásának költsége merülne föl, ami párezer forint.

Előnyös lenne továbbá a népszavazás azért is, mert egy testületi döntést – jogszerűen – ugyanaz a testület meg is változtathat, viszont egy népszavazási határozatot nem. Kérjük a fentiek szíves tudomásulvételét és megfontolását.

Tisztelettel

Sívágó József

a Dimbesdombi Faluszépítő Egyesület elnöke

(Egy jövőendő szociolingvista feltehetően érdekes kutatási területnek fogja találni a leköszönő és a feljövő új politikai erők nyelvhasználatát, stilisztikai jellegzetességeit és a nyelvi megformálás színvonala közötti különbségeket a rendszerváltás hivatalos leveleiben.)

Miközben ment a helyi népszavazás körüli huzavona, az Egyesület megbízta egyik

építészmérnök tagját (az önkormányzat későbbi településfejlesztési bizottságának elnökét), hogy próbáljon tárgyalásokat kezdeni az illetékes minisztériummal és az autópálya tervezőivel. A tárgyalások során kiderült, hogy a tervezett nyomvonalhoz annak idején a tanács belegyezésére is szükség volt, és ezt meg is kapták. A tanácselnök azzal mentegetőzött, hogy abban az időben nem volt szokás felülről jövő tervekkel vitába szállni, és nem is tűnt úgy, hogy érdemes lenne.

Ezen a ponton azonban ismét belépett a már ismert engedékenység, és a tanács vezetése teljes mértékben a lakossági kezdeményezés mellé állt. A továbbiakban már nemcsak az Egyesület, hanem a tanács mint önkormányzat is követelte a nyomvonal módosítást. A többfordulós, helyszíni bejárásokkal tarkított, fától-fáig haladó alkudozás végül eredménnyel járt, és 1990 végére sikerült elérni egy elfogadható kompromisszumot. Ily módon a helyi népszavazás is fölöslegessé vált.

Az Egyesület első tisztán politikai akcióját 1990 januárjában kezdeményezte. Az MSZMP 1989. őszi, önfelszámoló kongresszusa után a nyolcszáz fős dimbesdombi szervezet egy negyven fős MSZP-re olvadt. A negyvenfős MSZP szervezet titkára Hálós Zoltán lett, egy helyi gmk vezetője. Hálós Zoltán a rendszerváltás előtti Dimbesdomb érdekes figurája. Mielőtt a nyolcvanas évek közepén megalakította gmk-ját, az Állami Gazdaság főmérnöke volt, az ehhez szükséges MSZMP tagsággal. Ő volt a helyi sportkör elnöke is egészen addig, ameddig a sportkör költségvetésében némi hiány nem mutatkozott. Rendőrségi ügy nem lett ugyan a dologból, de a sportkör éléről mennie kellett. Hálós Zoltán tehát biztos pontja volt a falu hatalmi struktúrájának. Kapcsolatait és MSZMP tagságát azután is megtartotta, hogy vállalkozó lett. Ennek köszönhetően sikerült elérnie, hogy a helyi MSZMP függetlenített titkára a községi tulajdonban és MSZMP kezelésében levő pártház egyik telefonos szobáját bérbe adta a gmk-nak. A bérleti díj az épületért semmit sem fizető MSZMP kasszájába folyt be.

Az MSZMP Magyar Szocialista Párttá alakulásakor az új párt vezetője Hálós lett, aki egész gmk-ját beépítette az MSZP-be. Ily módon a negyven fős MSZP-ben gmk-s többség keletkezett, ami jól jött bizonyos szavazásoknál. Az MSZMP 1989. őszi kongresszusán úgy határozott, hogy elszámol vagyonaival. Ez az akkori értelmezés szerint azt jelentette, hogy mindent lead, kivéve azokat az ingatlanokat vagy kezelői jogokat, amelyekre működéséhez szüksége van.

A Faluszépítő Egyesület már régóta szeretett volna falumúzeumot létesíteni. Erre a célra a pártházat nézte ki, amely 1945 előtt községháza volt. A gmk-s többségű MSZP azonban 1989 decemberében úgy döntött, hogy működésükhöz szükség van a pártszékházra. Ezt követően 1990. január 15-én az Egyesület levelet küldött az MSZP-nek:

Tisztelt MSZP-tagok!

Önök előtt ismert, hogy a Dimbesdombi Faluszépítő Egyesület a volt községházában, amelyben közel negyven évig az MSZMP és jogelődjei működtek, falumúzeumot kíván létesíteni.

Önök azonban úgy döntöttek, hogy működésükhöz feltétlenül szükség van az ingatlan kezelői jogára. Döntésüket nem fogadjuk el, mert úgy gondoljuk, hogy ez a község érdekei ellen való.

Az épület egy részét az ÚJFÉMMŰVES gmk bérlti, és a gmk vezetője egyben az MSZP helyi szervezetének ideiglenes ügyvivője. Ez a tény az összeférhetetlenség gyanújára ad alapot, illetőleg arra a – lehet, hogy megalapozatlan – gyanúra, hogy döntésüket nem pusztán pártérdek motiválta. Kérjük Önöket, hogy az épületet adják vissza a községnek. Ha nem mondanak le kezelői jogokról, a falu közvéleményéhez és a szélesebb

nyilvánosságához fordulunk.

A Dimbesdombi Faluszépítő Egyesület Választmányának nevében

Sóvágó József elnök

A levelet személyesen átadó egyesületi tag beszámolt arról, hogy a gmk már nemcsak egy szobát foglalt el, hanem a pártház összes helyiségét.

Az Egyesület nyílt fellépése keltette feszültséget már nem viselte el az MSZP-s gmk főnök Hálós Zoltán. Válaszában megígérte, hogy az MSZP lemond kezelői jogáról, ha a tanács kijelöl számukra egy másik alkalmas helyet. A tanácselnök ettől elzárkózott, az alkudozások közben az idő telt. Az utolsó lökést a helyi MDF-szervezet levele adta meg, amely tüntetést helyezett kilátásba arra az esetre, ha egy héten belül nem mondanak le kezelői jogukról. A régi kapcsolatokból még telt annyira, hogy Hálós Zoltán, most már a gmk nevében, 1990 végéig bérbe vette az épületet a tanácstól. Az év második felére - hiszen már biztos volt, hogy tovább nem maradhat - nem fizetett bérleti díjat. Az új önkormányzat majd pereskedhet, de nincs sok reménye arra, hogy a pénzt valaha is látni fogja. A gmk csődbe ment, többmilliós társadalombiztosítási tartozása van.

Az eddig leírtak érzékeltetik, hogy erősödött meg, és tett szert tekintélyre a Faluszépítő Egyesület. E szűkszavú krónika mögött azonban ott áll sok-sok óra betonozás, parképítés, díszburkolat-fektetés, szoborrestaurálás, anyagbeszerzés, szállítás, faültetés, érdekvédelem, avatás és ünneplés. Munka és ünnep közben különböző társadalmi rétegből származó emberek ismerkedtek meg egymással. Ismeretségek és barátságok köttettek. Az Egyesületben gyűltek össze azok a faluért felelősséget érző és tenni akaró emberek, akik nem voltak benne, és nem is törekedtek az előző rendszer hatalmi struktúrájába. Az Egyesület összegyűjtötte és értelmiségi tagjai révén artikulálta azokat a szétszórta indulatokat és akarásokat, amelyek addig csak családon vagy baráti társaságon belüli morgolódásokban fejeződtek ki. Hatása és hatóköre jóval túlnyúlt másfélszáz tagján. A tagok ismerősei és rokonai, az eredményeket csak kívülről szemlélő szimpatizánsok révén lassan az egész falut felölelő informális hatalommá vált. Legnagyobb érdeme talán az volt, hogy még a pártok megjelenése előtt lehetővé tette a számba jöhető embereknek, hogy megtegyék első közéleti lépéseiket. Bizonyítja ezt a helyhatósági választások eredménye is. Az Egyesület tagjai közül nem sokan léptek be valamelyik pártba, de a választásokon jelöltet indító öt párt közül négyben (MDF, SZDSZ, Kisgazdapárt, KDNP) az alapítók, sőt a vezetők között ott találjuk a Faluszépítő Egyesület tagjait. Egyedül az MSZP-ben nem.

Pártok

Az első párt, amely Dimbesdombon 1989-ben helyi szervezetet alakított, a Magyar Demokrata Fórum volt. Elnöke, Zergefalvi Kund közigazdász, alapító tagja volt a Faluszépítő Egyesületnek, sőt az alakuló gyűlésen a Választmányba is bekerült. Később választmányi tagságáról a közgyűlés leváltotta, mert nem dolgozott.

Az MDF energikusan kezdett neki a pártéletnek. Rendszeres összejöveteleket tartottak, ahol aktuális témákat vitattak meg, és mindezt összekötötték tagtoborzással. Mivel több mint fél évig az egyetlen létező ellenzéki párt volt a faluban; beléptek olyanok is, akik később - megalakulása után - átléptek a Kisgazdapártba, a KDNP-be vagy az SZDSZ-be, úgy véelve, hogy felfogásuknak; hajlamaiknak inkább ezek a pártok felelnek meg. És mivel az első ellenzéki párt volt a faluban, beléptek olyanok is, akik valamiféle karrier-lehetőséget láttak ebben. Később ez a szó szoros értelmében vett gyűjtőpárt jelleg lett az első konfliktusok forrása is. Több autonóm személyiség jött össze, mint amennyi ebből fakadó véleménykülönbséget a szervezet vagy emberi viszonyai vagy szervezeti sajátosságai miatt – el tudott viselni. Ebből fakadt az első kiválás, egy vállalkozó távozása. Ő később az SZDSZ-ben

találta meg helyét.

1990 tavaszának közeledtével több önjelölt akadt, aki úgy vélte, hogy megilletné egy országgyűlési képviselő-jelöltség. Az egyik az elnök, Zergefalvi Kund volt, akinek sikerült legyűrnie riválisát, a sértődötten távozó Vén Zsófiát. Fel is került harmincvalahányadiknak az MDF megyei listájára, ez azonban már akkor sem kecsegtetett sok sikerrel.

A sértődött távozókkal Zergefalvi veszélyes ellenfeleket szerzett. Vén Zsófia magával vitte az MDF-ben már régóta dédelgetett községi újság ötletét, és összefogva a másik távozóval, a vállalkozó Bátor Jánossal, hetek alatt meg is valósította. Az inkább zengzetes szövegekben, mint tettekben jeleskedő Zergefalvi még mindig csak szervezte MDF ihletésű községi újságját, amikor ők kiadták a rivális újság első számát. Ekkor Zergefalvi koncepciót váltott, felvette a kapcsolatot az időközben megalakult többi párt képviselőjével, és egy közös, pártközi újság megteremtését ajánlotta, lemondva a már bejelentett *Dimbesdombi Fórum* címről. Létrejött egy pártközi szerkesztőbizottság, és az első szám anyagának összegyűjtése után fél évvel, 1990 nyarán Zergefalvi ki is nyomatta az első és utolsó számot. Az őszi helyhatósági választások közeledtével az MDF és a többi párt viszonya megromlott, a szerkesztőbizottság felbomlott.

Az 1989-es év pártélete Dimbesdombon az MDF jegyében zajlott. Március 15-én a hivatalos – a párt és a tanács által szervezett – ünnepséggel szemben alternatív megemlékezést tartottak. Október 23-án egyedül ők szerveztek ünnepséget a Faluszépítő Egyesület által helyrehozott első világháborús emlékműnél.

A helyi szervezet létszáma némi ingadozás után 15 főnél állapodott meg: 11 férfi és 4 nő. A tagok átlagéletkora 42,6 év, foglalkozás szerint a következőképpen oszlanak meg:

Humán értelmiségi	4 fő
Szakmunkás	3 fő
Mérnök	2 fő
Közgazdász	2 fő
Adminisztrátor	2 fő
Kiskerekedő	1 fő
Kertészmérnök	1 fő

A 15 főből egyetlen tag nyugdíjas, az egyik mérnök. Négyen tagjai a Faluszépítő Egyesületnek.

Az SZDSZ-nek voltak tagjai Dimbesdombon, akik még a budapesti alakuló ülésen léptek be a pártba, de közülük senki sem igyekezett megalakítani a helyi szervezetet. Erre csak 1990 tavaszán került sor, amikor egyikük – úgy gondolva, hogy a helyhatósági választásokon szükség lesz a pártszerű keretekre – felkereste a budapesti központot, és a számítógépes nyilvántartásból kiíratta a falubeli SZDSZ tagok névsorát. Ezt követően összehívta őket, és megalakult az SZDSZ dimbesdombi helyi szervezete 18 taggal. A tagok átlagéletkora 39 év, közülük 13 férfi, 5 nő. Foglalkozás szerinti megoszlásuk a következő:

Mérnök	4 fő
Iparos	3 fő
Adminisztrátor	2 fő
Egyetemi hallgató	2 fő
Kiskerekedő	1 fő
Jogász	1 fő
Manikűrös	1 fő
Fogtechnikus	1 fő
Szociológus	1 fő
Tanár	1 fő

A dimbesdombi SZDSZ-szervezet három egyenrangú ügyvivőt választott vezetőül, közülük kettő a Faluszépítő Egyesület tagja. Rajtuk kívül még egy SZDSZ tag volt benne a Faluszépítő Egyesületben is.

A Kisgazdapárt dimbesdombi szervezete 1990 elején alakult meg, taglétszáma 26 főnél stabilizálódott. A tagok átlagéletkora 52,1 év. A tagok közül 10 nyugdíjas, 23 férfi, 3 nő. A 26 tagból 4 felsőfokú végzettségű.

Nyugdíjas	10 fő
Szaktanácsos	7 fő
Vállalkozó	4 fő
Állatorvos	1 fő
Tanító	1 fő
Ügyintéző	1 fő
Kiszolgáló	1 fő

A nyugdíjasok zöme szaktanácsos volt, és többségüknek valamikor földje volt Dimbesdombon. Öt kisgazda tagja a Faluszépítő Egyesületnek.

A pártok közötti teljes összehasonlítást sajnos nem lehet elvégezni, mert a KDNP helyi szervezete úgy döntött, hogy számszerű adatokat nem szolgáltat, csak százalékos megoszlásokat. Eszerint:

18-30 év közötti a tagok	4,5%-a
31-40 év közötti a tagok	13,6%-a
41-50 év közötti a tagok	45,2%-a
51-60 év közötti a tagok	19,7%-a
61 év feletti a tagok	17,0%-a

Továbbá:

Egyetemi, főiskolai végzettségű a tagok	42,9%-a
Középiskolai végzettségű a tagok	36,4%-a
Elemi iskolai végzettségű a tagok	20,7%-a

Néhány általánosan levonható következtetés azonban adódik. Három párt összetétele (MDF, SZDSZ, KDNP) sok hasonlóságot mutat, a Kisgazdapárt pedig jelentősen különbözik tőlük. A három hasonló képet mutató pártra jellemző az értelmiségiek viszonylag magas aránya, valamint az, hogy derékhatárát középkorúak adják. A Kisgazdapárt összetétele a "papírfarmát" hozza. Részben nosztalgia-pártként való létrejötté, részben programjának fő pontja, a földvisszaadás miatt sok volt földtulajdonos lépett be. Ez magyarázza a magas átlagéletkort. Ugyanez magyarázza az értelmiség viszonylag alacsony arányát, hiszen főleg az agrárértelmiség lépett ebbe a pártba. Nem véletlen, hogy 4 felsőfokú végzettségű tagja közül egyik állatorvos, másik kertészmérnök, a harmadik agrármérnök.

Az újonnan alakult dimbesdombi pártok tevékenységét kezdetben az együttműködés jellemezte. Ez részben a vezetők többségének mentalitásából, részben abból fakadt, hogy volt "közös ellenség", a még működő régi hatalmi struktúra. Az első közös fellépés az iskolaigazgatói állás betöltése körül bontakozott ki.

Az igazgatóválasztás ügye

Az általános iskola igazgatójának 1990 júniusában járt le ötéves megbízása. A rendeletek értelmében az állásra pályázatot írtak ki. A falu közvéleménye évek óta elégedetlen volt az iskola vezetésével és teljesítményével, ám semmit nem lehetett tenni, mert az igazgató szilárdan ágyazódott a hatalmi struktúrába. Férje korábban községi párttitkár volt, majd egyre feljebb lépett az apparátusi hierarchiában: először a járási, majd a megyei pártbizottságra került. Az igazgatónő maga is párttag volt, sőt munkásór. Ez önmagában nem lett volna baj, ha szakmai munkája megfelelő, ám nem a szakember igazgatók típusába tartozott, hanem a "mozgalmár" és "kőműves" típus keveréke volt. A szakirodalomban e plasztikus névvel azokat az igazgatókat jelölik, akiknek munkája kimerül az iskola körüli fenntartási, tatarozási és bővítési tevékenységekben (kőműves), illetőleg minden energiáját külső, főleg mozgalmi kapcsolatai ápolására fordítja (mozgalmár), hogy ezzel erősítse pozícióját.

A községben lakó SZDSZ-tag szociológus – érzékelve annak veszélyét, hogy az igazgató további öt évre helyén maradhat – rövid, kétoldalas programnyilatkozatot írt: "Mit kell megoldania egy jövőendő igazgatónak?" címmel:

A dimbesdombi általános iskolában – itt most nem részletezendő okok miatt – az évek során számtalan probléma halmozódott fel, amelyet sem az előző, sem a jelenlegi vezetés nem volt képes kezelni. Az, hogy ebben mekkora szerepe van a tantestület összetételének, és mekkora az iskolavezetés tehetetlenségének, kideríthetetlen. Minden esetre egy biztos: egy iskola vezetése döntő mértékben határozza meg nemcsak az ott folyó munkát, hanem a tantestület összetételét is.

Ha - megelőlegezendő a részleteket - össze akarnánk foglalni a problémákat, akkor azt mondhatjuk: a dimbesdombi általános iskola rossz határfokkal, gyenge színvonalon teljesíti hivatását. Az okok szerteágazók, és nem speciálisan dimbesdombiak, többségük az ország legtöbb általános iskolájában fellelhető. Ez azonban nem ment fel bennünket attól, hogy - különösen az igazgatóváltás lehetősége előtt állva - ne próbáljunk valamit tenni. Különösen indokolt ez napjainkban, amikor az elmúlt néhány év, a jövő oktatáspolitikai változásai nagyobb önállóságot tesznek lehetővé.

Elsőként kell megemlíteni, hogy a folyamatos színvonalcsökkenés miatt a községben lakó igényesebb szülők az évek során fokozatosan budapesti általános iskolába vitték át gyerekeiket. Ennek következtében az iskolában olyan kedvezőtlen szociális összetétel alakult ki, amely nem reprezentálja a község társadalmi összetételét. Emiatt egy-egy osztályban az országos átlagnál nagyobb mértékben van jelen két gyerekcsoport:

- akiknek a családjában a tudás, a tanulás nem érték, és mivel eddig az iskolában sem kapták meg, semmiféle motivációjuk nincs a tanulásra;*
- akiknek családjában ugyan fontosnak tartják a tanulást, de a szülők – képzettségük miatt – otthoni segítséget nem tudnak adni a gyerekeknek.*

Az iskola eddig úgy reagált erre a problémára, hogy a motiválatlan gyerekekről eleve lemondott, és hogy ez a bukások számában ne nyilvánuljon meg, leszállította a követelményeket. Ezzel azt a bizonyos másik csoportot is sújtotta, amelynek tagjai a családtól indíttatva hajlandók lennének tanulni. Az ő szüleiknek nincs olyan áttekintésük a tananyagról és az iskolában folyó munkáról, mint némely értelmiségi szülőnek. Csak egyféle módon tudják jelezni gyerekeiknek, hogy fontosnak tartják iskolai szereplésüket: utánanéznak, hogy megcsinálta-e a házi feladatát, töltött-e időt otthoni tanulással. Egyetlen orientációs pontjuk van: milyen jegyeket kap a gyerek az iskolában. Számukra csak a gyerek továbbtanulásakor derül ki, hogy az itt kapott közepes vagy jobb jegyek nem sokat érnek, joggal érzik magukat

becsapottnak, hiszen ők mindig "odafigyeltek" a gyerek iskolai szereplésére.

A következő probléma, hogy a leszállított követelmények, amikor a semmiért elégségest, az alig valamiért középest lehet kapni, rontják a második gyerekcsoport tanulási motivációját is, így az évek előrehaladtával közülük sokan lecsúsznak, és a teljesen motiválatlanok számát szaporítják.

További, még mindig az elsőből adódó probléma, hogy a növekvő számú motiválatlan gyerek a felső tagozattól kezdve már tevőlegesen akadályozza az órai munkát. Hetedikes és nyolcadikos óramegfigyelések alapján kijelenthető, hogy egyes órákon már tanításnak nevezhető tevékenység sem folyik, mert a pedagógusok képtelenek felülkerekedni a zajongáson és fegyelmezetlenségen.

További probléma, és egyben újabb problémák okozója, hogy az iskolavezetés az egyre kaotikusabbá váló állapotokon irreális és formális fegyelmezással, ötletszerű "keménykedésekkel" próbál felülkerekedni ahelyett, hogy pedagógiai megoldásokon gondolkodna. Az iskolavezetés formális-bürokratikus stílusa egyaránt irányul a gyerekek és a pedagógusok ellen, és természetesen semmilyen eredményt nem hoz az alapprobléma megoldásában. Ehelyett zaklatottá, idegessé teszi az iskola és a tantestület légkörét, és ezzel tovább rontja a rossz körülmények miatt amúgy is kikezdett munkamorált.

Egy új iskolavezetésnek ezekre a problémákra kell megvalósítható pedagógiai koncepciót kidolgoznia, hogy a dimbesdombi iskola ne a társadalmi vesztesek iskolája legyen.

Mivel helyi SZDSZ szervezet még nem volt, a szociológus megkérte az MDF vezetőit, hogy saját nevükben adják be a nyilatkozatot a tanácsra. Követeljék, hogy azt minden pályázó kapja meg, és e problémák figyelembevételével készítse el vezetői programját, amely a pályamunka része. Az MDF vállalta az ügyet, és 1990. március 8-án egy levél kíséretében elküldte a nyilatkozatot a tanács vezetésének. A kísérőlevélben azt is követelték, hogy szakértőjük kapja meg bírálatra a beérkező pályázatokat.

Amikor egy működő iskolaigazgató beadja pályázatát saját állására, mindig csak egy pályázó akad, ő maga. Most is így volt. Ez az eredmény a szakirodalomból jól ismert tanácsi manipulációval állt elő. Bár az igazgató az utolsó percben adta be pályázatát, a tanácsnál úgy tájékoztatták a telefonon érdeklődőket, hogy már pályázott. Ez országos tapasztalatok szerint mindig azzal az eredménnyel jár, hogy külső jelentkezők nemigen próbálkoznak. Jól mutatja ezt egy 1987-es teljes körű országos vizsgálat az igazgatóválasztásról (4. tábla).

Hány pályázat érkezett (megoszlás)	Az állás meghirdetésének oka Az igazgató nyugdíjba ment N=103	Lezárt az ötéves megbízatása N=394
Egy	49%	85%
Kettő	32%	12%
Három – hat	19%	3%

Forrás: Andor Mihály: Igazgatóválasztás, 1988/12.

A 85 százaléknál egyetlen pályázó minden esetben a volt igazgató.

A tanácsi manipuláció másik eleme az volt, hogy – a község több üres szolgálati lakása ellenére – a pályázatot szolgálati lakás nélkül hirdették meg. Ez eleve szűkítette a lehetséges jelentkezők számát.

A nyilatkozat ismeretében az igazgatót több barátja megpróbálta lebeszélni jelentkezéséről, de

nem sikerült. A pályázatot megkapta az MDF szociológus szakértője, aki lesújtó bírálatot írt. Amellett, hogy semmitmondónak találta a pályázó pedagógiai programját, felhívta a figyelmet az írásmű súlyos nyelvtani és stilisztikai hibáira, amelyek – különösen egy magyar szakos tanár esetében – megengedhetetlenek.

Időközben megalakult a helyi SZDSZ-szervezet is, és szintén bírálatot küldött a pályázatról. Mivel egyik vezetőjük, a szociológus már az MDF szakértőjeként szerepelt, felkértek egy külső, független szakembert; és az ő, ugyancsak lesújtó bírálatát továbbították az SZDSZ nevében. Hasonló bírálatot írt a KDNP helyi szervezete is. (Az MSZP és a Kisgazdapárt nem vett részt ebben az ügyben.)

Ez volt az a pillanat, amikor az igazgató belátta, hogy nem érdemes tovább ragaszkodnia posztjához, és visszavonta pályázatát. Az iskolaigazgatói állást ismét meghirdették, de most már a pártok követelésére úgy, hogy szerepelt benne a szolgálati lakás. Rögtön tíz pályázó akadt. Ez azonban már későbbi történet, az új önkormányzat idejére esik.

1990 nyarának elején az SZDSZ egyik tagja cikket írt a már említett pártközi újság első és utolsó számába. A cikk az összes párt tagjai körében egyetértésre talált, egyetlen ellenzője volt a benne megfogalmazott gondolatoknak, Zergefalvi Kund, az MDF vezetője. Íme a cikk:

Az országgyűlési választások óta egyre sűrűbben hallom a két legnagyobb párttól, hogy most aztán: fel a helyhatósági választásokra!

Még senki sem fejtette ki bővebben, mire gondol, de körvonalak már sejlenek. Olyasmi lenne ez, mint a képviselőválasztás volt. Az ország mindegyik falujában és városában mindenki azon ügyködne, hogy minél több saját párti jelöltet juttasson polgármesteri székre, a testületeket pedig minél jobban megtömje saját párti tagokkal vagy hívekkel.

Lehet, hogy városokban, ahol az emberek még a szomszédokat sem ismerik, ez az egyetlen célravezető módszer. Lakóhelyi ismeretsegek híján kell valamiféle tájékozódási pont, és ez lehet a párt. Lehet, de nem biztos - arról azonban beszéljen majd egy városlakó. A falvakban viszont nem ez az egyetlen módszer, sőt, nem is célravezető. A falvakban ugyanis az emberek - még mindig - ismerik egymást. Még egy ekkora faluban is, mint Dimbesdomb, holott lélekszáma tízezer fölött van. Ennél a legtöbb falu kisebb, az ismertségi háló tehát még sűrűbb. Ha ehhez hozzátesszük, hogy a falvakban él a lakosság közel fele, akkor ez elég indok lehet arra, hogy elkezdjünk differenciálni. Tehát: fel a helyhatósági választásokra! De hol? És hogyan?

Nem a helyhatósági választások fontosságát kérdőjelezem meg, csak az erre irányuló pártheületet. Nem vonom kétségbe, hogy az 1985-ben 'megválasztott' vezetők többségének és a testületeknek menniük kell, mert különben hiába választottunk magunknak új országgyűlést. Csak azt nem hiszem, hogy az új polgármesterek és testületi tagok attól lesznek hitelesek, hogy valamelyik párthoz tartoznak. Inkább azt mondanám: ettől akár még hitelesek is lehetnek.

Az elmúlt négy-öt év során, amióta a pártállam szorítása kissé lazult, elkezdődött a társadalom önszerveződése. És a helyi társadalmak nem pártlogika alapján szerveződtek. Itt azok szereztek tekintélyt, akik a hatalmi kereteken kívül maradván egyesületet alapítottak, faluházat építettek, népfőiskolát szerveztek, felemelték szavukat, ha visszásságot tapasztaltak, akik tehát minden ellenszolgáltatás nélkül tették dolgukat, és ezzel bizonyították, hogy felelősséget éreznek a falujuk iránt. Akik itt tekintélyt szereztek, nem egy kontraszelekcio termékei, nem a régi hatalmi struktúra emberei. Talán ők adhatnák a jövő helyhatóságának zömét, ha zavartalanul és szervesen folytatódna ez az önszerveződés. A pártok két dolgot tehetnek: vagy segítik ezeket a folyamatokat, vagy könnyörtelenül szétzilálják. Mindkettőhöz megvan az erejük, eszközük is.

Hogyan segíthetnek: Például úgy, hogy ezeket az embereket együtt támogatják a helyhatósági választásokon, pártállástól függetlenül. Mert, talán furcsán hangzik a mai pártharcoktól

hisztérikus világban, van köztük pártonkívüli, kisgazda, MDF-es, SZDSZ-es, kereszténydemokrata, Fidesz-es és szinte hihetetlen - még MSZP-s is. Ezek az emberek úgy gondolják, hogy a faluban nem a pártok érdekeit kell képviselni, hanem a faluét. Persze szerencsés helyzetben vannak, mert egy település élete, ügyei, problémái sokkal könnyebben áttekinthetők, összehasonlíthatatlanul egyszerűbbek, mint egy országé. Ehhez nem kell gazdaságpolitikai stratégia, csak gazdaságossági számítás; nem kell politikai filozófia, csak megegyezés néhány egyszerű alapelvben: becsületesség, értelmesség és felelősségtudat. Az így összeállt helyhatóságokat aztán menet közben ügyis állandó ellenőrzés alatt tartja a közösség. Ehhez az ellenőrzéshez a pártok igen jó szervezeti keretet biztosíthatnak, hiszen ez már nem az a monolit hatalmi szerkezet lesz, amelyben a falvak eddig működtek. Ebben nem maradhat a helyén évtizedekig egy korrupt polgármester vagy testületi tag, mert a pártok el tudják érni, hogy olyanra cseréljék, aki még nem játszotta el a becsületét. És micsoda könnyebbség a visszahívásnál, hogy már annak idején sem egy párt tagja vagy jelöltjeként került a posztjára, hanem mint a legmegfelelőbb ember. Nem baj, hogy ez utólag tévedésnek bizonyult, ha van mód kijavítani.

Ezzel szemben áll a másik lehetőség, amit a pártok megtehetnek: elkezdnek azon dolgozni, hogy minél több párthívéket juttassák be a falusi helyhatóságokba. Jobb esetben megegyeznek a paritásos alapban, de itt még a jobbik eset is rossz, mert akármilyen lesz a végeredmény, ehhez ugyanolyan kampányt fognak folytatni, mint az országgyűlési választások előtt, és ez a falvakra nézve csak katasztrófális következményekkel járhat. Szembeállítják azokat, akik eddig együtt tudtak működni, és - ismerve a demokratikus érzület meg a tolerancia alacsony magyarországi szintjét - gyűlölködést szítanak azok között is, akik között eddig nem volt. Ennek következtében kihullanak a közéletből az eddigi önszerveződés emberei, és érvényesülni kezd egy másik típus, a kőkemény falusi pártpolitikus, akinek - mint minden politikusnak rinocéroszbőre van. Az önszerveződés emberei, akik eddigi konfliktusaikat a monolit hatalom ellenében a falu érdekeiért vállalták, csendben kitérnek a számukra értelmetlennek tűnő, rinocéroszbőrt igénytől pártkonfliktusok elöl, és szép lassan eltűnedeznek. Ez természetes is, mert amennyire szüksége van pártpolitikusokra az országnak, annyira nincs a falvaknak. A falusi helyhatóságokban a becsületesség, a megbízhatóság és az értelmesség polgári erényeire van szükség.

E második lehetőség felidézi egy új kontraszelekciónak veszélyét. Ha a párthoz tartozás a fő szempont, akkor ez ugyanúgy minden mást háttérbe szorít, mint az 'ántvilágban' a politikai megbízhatóság. Maga alá gyűri az erkölcsi és intellektuális képességeket. Nem a legalkalmasabbak, a legrátermettebbek fogják megtölteni a helyhatóságokat, hanem a legerősebb pártok hívei. Itt nem lesz könnyű visszahívni azt, aki lejáratta magát, mert a pártpresztízs szempontjai minden más érdeknél, így a falu érdekénél is erősebbek lesznek. És ne feledjük, mindez olyan közegben történik majd, amelyben jószérivel egyetlen eldöntendő kérdés nincs, amelyhez a pártpolitika iránytűje kell. Ugyan miféle útmutatást adhat bármelyik párt annak eldöntéséhez, hogy milyen sorrendben fejlesszék a falu infrastruktúráját, hogyan gazdálkodjanak a község tulajdonával, kit bízzanak meg egy községi beruházással, ki legyen az iskolaigazgató, vagy hogyan osszák be a költségvetést? Ha pedig ezekben a kérdésekben nem lehet többféle értelmes és pártpolitikai alapon markánsan elkülönülő megoldás, akkor egyetlen tere marad a pártoskodásnak: a személyi kérdések területe.

Ezt lenne jó elkerülni!

Mivel az MDF tagjainak zöme is egyetértett a cikkben foglaltakkal, és mivel Zergefalvi is csak elméleti kifogásokat hozott fel, úgy tűnt, hogy a gyakorlatban megvalósulhat az elképzelés, elkerülhetők lesznek az országos választásoknál tapasztalt visszataszító jelenségek. Ezt az érzést erősítette, hogy egy újabb ügyben – a bevásárlóközpont ügyében – egyre erősebbé vált a pártok konfliktusmentes együttműködése a falu érdekében.

A bevásárlóközpont ügye

Egészen addig, ameddig 1990 tavaszától a pártok képviselői nem kezdtek "bejárkálni" a tanácsra, majd résztvenni a tanácsüléseken, a községbeli információáramlásra az a több évtizedes gyakorlat volt jellemző, hogy lényeges ügyekről a lakosság mindig csak utólag értesült, az ügyek eldöntése előtt csak kósza pletykákra hagyatkozhatott. Ilyen pletyka volt az is, hogy az Állami Gazdaság a község körüli földeken mindenféle vállalkozásokra készül külföldi tőke bevonásával. A Faluszépítő Egyesület vezetői úgy érezték, hogy megint a falu kárára készülnek elkövetni valami pontosan meg nem határozhatót, és megint csak akkor fognak pontos információkhoz jutni, amikor már késő lesz. Ezért az M0-ás üggyel egyidőben még egy helyi népszavazást kezdeményeztek az alábbi aláírásgyűjtő-íven:

Alulírott dimbesdombi lakosok követeljük, hogy a község tanácsa az alábbi kérdésben haladéktalanul rendeljen el helyi népszavazást a következő kérdés föltételével:

A Dimbesdombi Állami Gazdaság kezelésében lévő földek régen a község tulajdonában voltak, ma a magyar állam tulajdonában vannak. Ezen a területen az Állami Gazdaság szabadidő- és bevásárlóközpontot, valamint szállodákat tervez.

Követeti-e Ön, hogy a község földjéről a község döntsön, és ne az Állami Gazdaság?

Az aláírások erre az ívre is hamar összegyűltek, ám a helyi népszavazásra később ebben az ügyben sem volt szükség. Ez azonban maga a történet.

1990 májusának 17. napjára a tanácselnök meghívta a pártokat és a Faluszépítő Egyesületet, hogy tájékoztatást kapjanak a falu határában építendő bevásárlóközpontról. Ezen a tájékoztatón a következők derültek ki. Bevásárlóközpont Rt. néven alakult egy részvénytársaság, amelyben 80%-ban egy osztrák vállalkozó, 19%-ban a Dimbesdombi Állami Gazdaság és 1%-ban a Pénzügykutató Rt. van benn. Az Állami Gazdaság az alaptőke-emelést a maga részéről a falu határában fekvő föld bevitelével akarja megoldani. A részvénytársaság magyar igazgatója, Szabó József úr az Állami Gazdaság januárban nyugdíjba vonult igazgató elvtársa. A sok szép színes tervrajzzal illusztrált tájékoztatót maga Szabó úr tartotta. Ebből kiderült, hogy a falunak számtalan előnye származik abból, ha ez a bevásárlóközpont megépül. Először is, lesz egy jó kis hely, ahol mindent meg lehet vásárolni. Aztán: ez az objektum 2000 munkahelyet teremt a falu lakóinak. Számlálatlan az előny, amely az infrastruktúra területén adódik: megoldódik a vízellátás, a gázellátás, kiépítődik a falu csatornahálózata, lesz út és lesz telefon. És mindenekfölött: a falu lakosai vásárolhatnak majd részvényeket.

Végezetül megtudhatták a hallgatók, hogy megint egy eldöntött ügyről kaptak tájékoztatót, mert a tanács már ki is adta az építési engedélyt. Egyetlen dolog hiányzik: az illető földdarab belterületbe vonása, ami feltehetően meg fog történni a következő tanácsülésen. Ez egyben az építési engedély hatálybalépésének feltétele is.

A pártok és a Faluszépítő Egyesület jelenlévő képviselőinek tetszett a terv, csupán két kifogásuk volt. Úgy vélték, meg kellene várni a földtörvényt, és ha ennek révén az Állami Gazdaság kezelésében lévő föld a község tulajdonába kerül, akkor a község lehetne részvényes. A másik: nem találták szerencsésnek a bevásárlóközpont kijelölt helyét. Ez ugyanis az M1-es, az M7-es és a készülő M0-ás autópálya közötti háromszög volt, közel a faluhoz. Úgy gondolták, hogy a napi több tízezresre tervezett gépkocsiforgalom, amely részben a falun keresztül bonyolódna, elviselhetetlenül megterhelné a forgalmat és rontaná a község levegőjét. Ezért azt javasolták, hogy a létesítményt tükröképszerűen tegyék át az M0 falun kívüli oldalára. Így lehetetlen lesz a falun keresztül megközelíteni, az eredetileg kijelölt helyre pedig védőerdőt telepíthetnek.

A részvénytársaság igazgatója teljesíthetetlennek ítélte a kérést, ezért a pártok és a Faluszépítő Egyesület ott helyben levelet fogalmazott a tanácsülésnek, hogy ne nyilvánítsa belterületté a

szóban forgó földet. A tanácselnök, akit több évtizedes elvtársi kapcsolat fűzött az úrrá előlépett volt igazgatóhoz, támogatta a részvénytársaságot, de megígérte, hogy a pártok levelét felolvassa a tanácsülés előtt.

A tanácsülésre mindkét fél lázasan készülődött. A tanácsapparátus több dolgozója suttogó propagandát kezdett a faluban, mondván: a pártok és a Faluszépítő Egyesület meg akarják akadályozni, hogy minden utcát aszfaltozzanak, minden házba bevezessék a telefont, és minden épületet bekössenek a csatornázásba. Valamilyen módon a tanács kereskedelmi csoportja meggyőzte a falu kiskereskedőit, akik aláírásgyűjtésbe kezdtek a bevásárlóközpont mellett és a pártok ellen. Máig kideríthetetlen, hogy milyen érvekkel sikerült erre rávenni a kiskereskedőket, egy azonban biztos: a falu kiskereskedői az egyre piacosabb és egyre liberalizálódó világunkban is valamilyen mértékben még függtek a tanácstól.

A Faluszépítő Egyesület és az SZDSZ mérnök szakértői áttanulmányozták az engedélyezett építési tervet, és alapvető hiányokat fedeztek fel. Ezért – az összes párt és az Egyesület nevében – az építési engedély ellen fellebbezést nyújtottak be a megyei építési hatósághoz.

A bevásárlóközpont ügyében mindvégig részt vett az összes párt, beleértve az MSZP-t is. (Ez azonban egyetlen MSZP-tag, Fodor Bálint egyéni elhatározásán múlt, aki nem kérdezve vezetősége vagy a tagság véleményét, mindent aláírt és lepecsételt. Az MSZP vezetősége nem törődött az ügygel, el volt foglalva saját gmk-jával.) Több egyeztető megbeszélést tartottak, amelyeken végül is a következő álláspontot alakították ki. Környezetvédelmi okból ragaszkodnak ahhoz, hogy a bevásárlóközpont az autópálya másik oldalán épüljön fel, és javasolják, hogy a tanácstestület várjon a belterületbe vonással az új földtörvényig.

Eljött a tanácsülés napja, május 23-a. A tanácselnök, bízván abban, hogy a nyilvánosság neki fog kedvezni, megszervezte, hogy az egész tanácsülést videóra és magnetofonra is felvegyék. (A hosszú vita végül nem a tanácstestületet tüntette fel kedvező színben, így pár nap múlva kiderült, hogy se a videó-, se a magnetofon-felvétel nem sikerült) Az 1985-ben – ismert módon – kiválasztott tanácsstagok felelősségérzetét jól tükrözte, hogy a harminc fős testületből mindössze tizenhatan jelentek meg. A testület éppen határozatképes volt.

A tanácselnök felolvasta a pártok és az Egyesület levelét, amely kérte a testületet, hogy vegye le napirendről a belterületté nyilvánítás kérdését. A jelenlévők szavaztak - és a napirend maradt. Háromórás kemény vita kezdődött. A vita során Szabó úr, az Rt magyar igazgatója kellemetlen meglepetéssel szolgált. Bemutatott egy tulajdoni lapot, amely szerint a kérdéses földdarab már a részvénytársaság tulajdonában van. A harmadik óra végére a pártok képviselőinek mindössze két tanácsstagot sikerült meggyőzniük. Tizennégyen megszavazták a falu érdekét nyilvánvalóan sértő belterületté nyilvánítást, ám ebben az esetben legalább tizenhat szavazatra lett volna szükség. A tanácselnök kihirdette az eredményt, majd közölte, hogy ebben az ügyben csak akkor fog még egyszer tanácsülést összehívni, ha a pártok írásban kérik.

Szünet következett. A szünetben Szabó úr odament a pártok egy csoportban álló képviselőihez. Úgy látja – mondta –, hogy a továbbiakban neki inkább velük kell tárgyalnia. A pártok képviselői közölték, hogy vele nem tárgyalnak, csak a 80%-ot képviselő osztrák féllal. Szabó úr egy héten belül ígérte a találkozót.

A bemutatott tulajdoni lap megrázta a pártok képviselőit, és további kutatásra sarkallta őket. Felkeresték a Cégbíróságot és a Földhivalt, és a következőket derítették ki. A részvénytársaságot 1989-ben alapították 25 millió forint alaptőkével. Ennyiből persze nem lehet bevásárlóközpontot építeni, még egy kisebb ABC-t is alig. Szükség volt az alaptőke emelésére. Csakhogy – derült ki a cégbírósági iratokból – az Állami Gazdaság nem a dimbesdombi földet akarta apportként bevinni, hanem egy másik falu határában fekvő földjét. Azonban ezt a kérelmét a Cégbíróság 1990. március 30-án elutasította, mert néhány formai

kritériumnak nem felelt meg. Ennek ellenére ez a másik föld már január 2-án a részvénytárság nevére volt írva, és az erről szóló földhivatali határozatra rá volt vezetve egy fiktív cégbírószági engedélyezési szám.

A pártok képviselői tehát vaskos csalásra bukkantak. Ezzel azonban nem fejeződött be a felfedezések sora. A dimbesdombi földről, amelynek tulajdoni lapját a tanácsülésen mutatták be, kiderült, hogy cserével került a részvénytársaság birtokába. Azt a bizonyos csalással bevitt földet cserélték a dimbesdombira. A másik földről azonban – valakik – elfelejtették törölni a tulajdonjogot, ily módon a vizsgálódás időszakában mindkét terület a részvénytársaságé volt. Az is, amit elcserélt, meg az is, amire cserélte. A pártok ezekről a felfedezésekről levélben tájékoztatták a Cégbírószágot, a Vagyonügynökséget és a Földhivatalt, kérve a törvényes állapot helyreállítását. Nem bízva azonban a gyors sikerben, felkérték dr. Dornbach Alajos ügyvédet, országgyűlési képviselőt, hogy segítsen nekik. Dr. Dornbach Alajos az ügyességen tett bejelentést.

Ezen a ponton egy kis kitérőt kell tenni, amely a dimbesdombi pártok képviselőiről kialakítandó képet árnyalja. A dr. Dornbach Alajosnak írt megbízólevelet a Faluszépítő Egyesület, az SZDSZ, a Kiszgazdapárt, a KDNP és az MSZP képviselője azonnal aláírta. Az MDF elnöke, Zergefalvi Kund, és alelnöke, Kavicsos Péter azonban kifogásolta, hogy az ügyvéd SZDSZ-képviselő. A többiek, akiknek az volt a véleményük, hogy eddigi sikereiket kizárólag az egységes fellépésnek köszönhetik, próbálták meggyőzni a két MDF-vezetőt, hogy ez nem pártügy, hanem a falu érdeke. Az MDF-esek gondolkodási időt kértek, majd két nap múlva mégis aláírták.

1990. május 31-én létrejött a találkozó az osztrák vállalkozóval. Az osztrák egész delegációval érkezett. Hozott magával tolmácsot, hozta az épületet, a közműveket és a közlekedést tervező mérnököket, az Rt. magyar igazgatóját és az Állami Gazdaság vezetőjét. Részt vett a megbeszélésen a tanácsi vezetés és a pártoktól tíz fő.

Az ötórás tárgyalás teljes kudarccal végződött. Az osztrák vállalkozó semmilyen engedményre nem hajlott, sőt ultimátumot adott: amennyiben két héten belül nem kapja meg az építési engedélyt, elvonul, máshol épít bevásárlóközpontot.

Bár a tárgyalás nem hozott megegyezést, a pártok szakértői és a vállalkozót kísérő mérnökök szakmai vitája új információkkal szolgált. Kiderült, hogy a közművek kapcsán emlegetett előnyök voltaképpen hátrányok, mert mind a bevásárlóközpont vízellátása, mind csatornázása a falu amúgy is szűk kapacitását szűkíti tovább. Az utcák aszfaltozását - mint képtelen ötletet meghökkenve utasították vissza. A telefonról kiderült, hogy azt elintézik maguknak, és ha marad szabad vonal, akkor azt bárki megveheti, akinek van rá pénze.

Az osztrák vállalkozó ultimátuma kínosan érintette a pártok képviselőit. Először döbrentek rá a helyi politika újdonsült szereplőire arra, hogy mekkora felelősséget vettek a vállukra. Eddig csak tiltakoztak, most azonban a tanácselnök tanácsülés után tett kijelentése az ő kezükbe adta a döntést. Döntési helyzetbe kerültek egy nagy jelentőségű, az egész falu sorsát mélyen érintő ügyben. Bár biztosak voltak igazukban - különösen a közművekről szerzett új információk fényében -, úgy érezték, hogy két tűz közé szorultak. A faluban érezhető volt egy pártok ellenes hangulat kialakulása, amelyet főként a tanácsi apparátus és az Állami Gazdaság egyes dolgozóinak dezinformációs tevékenysége táplált. Egyre-másra hallottak olyan véleményeket, hogy a pártok megakadályoznak valami nagyszerűt, azt, hogy a falunak nyugati stílusú bevásárlóközpontja legyen. Kétségek merültek fel bennük: hátha a lakosság nagyobb része akár környezeti ártalmak árán is inkább bevásárlóközpontot akar? Van-e joguk kétségbe vonni a többség akár önpusztító – akaratát? Nem esnek-e az ismerős bolsevik csapdába, amikor egy kisebbség úgy véli, jobban tudja, hogy mi az érdeke a többségnek, és ezt rájuk is akarja erőszakolni?

- Semmilyen többségnek nincs joga arra, hogy az unokáim egészségét veszélyeztesse – mondta egyikük. – Ha egyszer már tönkretettük a falut, akkor hiába jövünk rá utólag, hogy hiba volt – mondta a másik.
- Nem kell komolyan venni ezt az ultimátumot, minden üzletember így blöffölne – vélte a harmadik, egy üzlethez értő kisiparos.
- Mi lesz, ha tényleg elmegy máshova építeni? Azt fogják mondani, hogy mi rontottuk el – mondta a negyedik.
- Ne feledjük, milyen értékes ez a terület a három autópálya találkozásánál. Ha ez elmegy, jön majd másik – mondta az ötödik.

Hosszas tanakodás után úgy döntöttek, hogy feltétlenül tájékoztatni kell a falu lakosságát. Elhatározták, hogy szerveznek egy falugyűlést, és kiadnak egy különszámot, amely kizárólag a bevásárlóközponttal foglalkozik. Mindkettő elengedhetetlen a tájékoztatáshoz, a falugyűlésen pedig az is kiderülhet, hogy merre hajlik a közvélemény.

A falugyűlést igen rövid idő, tíz nap alatt megszervezték tanácsi segédlet nélkül. A Művelődési Ház nagytermében annyi ember jött össze, amennyi falugyűlésen még soha.

Itt ismét egy kis kitérőt kell tenni a pártok eltérő viselkedésének bemutatására. A falugyűlés előkészítése során pontosan kiosztották a szerepeket, meghatározták, hogy minden párttól egy ember kiül az asztalhoz, ahová odaültetik még a tanácselnököt és Szabó urat, az Rt. igazgatóját. úgy gondolták, hogy szerencsésebb, ha a hallgatóság így tesz fel kérdéseket e két embernek, mintha a közönség sorai között ülve szerepelnek. Ezt a protokollt az összes párt képviselője jóváhagyta, köztük Kavicsos Péter, az MDF alelnöke.

A falugyűlés előtti utolsó megbeszélésen megjelent Zergefalvi Kund, aki a bevásárlóközponttal kapcsolatos egyetlen tárgyaláson sem vett addig részt, és bejelentette igényét arra, hogy öt percet beszélhessen az MDF nevében. Felvetette, hogy a levezető elnök SZDSZ-es, a bevezető előadást egy kereszténydemokrata tartja, az MDF tehát kimarad a szereplésből. A többiek, mondván, hogy senki sem pártja színeiben fog szerepelni, elutasították ezt az igényt. Erre Zergefalvi közölte, hogy az MDF nem ül egy asztalhoz a tanácselnökkel és a volt Állami Gazdaság igazgatójával, ezért őket ültessék a közönség soraiba. A többiek ezt a követelését sem fogadták el, így a falugyűlésen az MDF valóban nem ült kint az asztalnál.

Zergefalvi aggodalma, hogy netán összetévesztenék a falu kommunista vezetésével, valóban megalapozatlannak bizonyult. A közönség minden nehézség nélkül különbséget tudott tenni az asztalnál ülő két csoport – a pártok és a hatalom képviselői – között, hiszen ismerték őket. A pártok által egyeztetett bevezető tájékoztatás után hamar kiderült, hogy a közönség kinek a pártján áll. Szabó úr egyre több egyre kínosabb kérdést kapott. Nem tudott rugalmasan váltani, és papagájként ismételte azokat a többször ecsetelt "előnyöket", amelyekről már a bevezető előadás bebizonyította, hogy hátrányok. Megkapta a magáét a tanácselnök is, akinek régi, nem a tárgyhoz tartozó sérelmeket is a szemére hánytak. Többen úgy nyilatkoztak (főleg a tervezett bevásárlóközpont közel lakók), hogy egyáltalán nem kell, még az autópálya másik oldalán sem. Egy-egy hevesebb felszólalót a pártok képviselőinek kellett csitítaniuk.

Négy nappal a falugyűlés után megjelent az újság különszáma, amely nyolc, nyomdatechnikával előállított A4-es oldalon ismertetett minden addigi eseményt, az addigi "nyomozások" eredményét, a község orvosi karának álláspontját a környezeti veszélyekről és egy bevásárlóközpontot támogató álláspontot a tanácselnök tollából. Az újságot a község kiskereskedői jutalék nélkül árusították, az ezer példány két hét alatt elfogyott, és kevésnek bizonyult, mert még hetek múlva is sokan keresték.

A nyár nem kedvezett a tárgyalásoknak, viszont örültek a hivatalok beindított malmi. Június végén válasz jött a Vagyonügynökségtől:

Tisztelt Uraim!

A Bevásárlóközpont Rt ügyében írott beadványukra válaszul tájékoztatom Önöket, hogy a mellékelten megküldött iratok alapján az állapítható meg, hogy a sérelmezett ingatlanok ártó elmozdítására az 1989. december 14-én megtartott közgyűlésen került sor.

Tekintettel arra, hogy a cégbírószabályok szerint a közgyűlést nem szabályszerűen hívták össze, és ezért az ott hozott határozatok semmisek, az alaptörvény-emelés realizálására új közgyűlést kell összehívni.

Július közepére eljártak az érintett földhivatalok is, és megsemmisítették korábbi határozataikat. Az ügyészségi vizsgálatra már nem volt szükség, ezért dr. Dornbach Alajos visszavonta beadványát. Július közepén tehát a részvénytársaság ott állt egy darab föld nélkül. Ekkor üzenet érkezett, hogy tárgyalni szeretnének a pártokkal.

Az osztrák vállalkozó és a pártok képviselői közötti újabb tárgyalásra 1990. augusztus 13.-án került sor. Az osztrák 40 millió forintot ígért a községnek arra az esetre, ha hozzájárulnak ahhoz, hogy a bevásárlóközpont az eredetileg kijelölt helyen épüljön fel. Kifejtette, hogy technikailag megoldhatatlan az autópálya másik oldalán az építkezés. Miután a pártok képviselői hajthatatlanok voltak, közölte, hogy hajlandók átmenni a másik oldalra. Megállapodtak abban, hogy másnapra egy megállapodás-tervezetet küld aláírásra.

A tervezet másnap megérkezett, ám elfogadhatatlan feltételeket tartalmazott. Azt kívánta, hogy mindkét szóban forgó területet nyilvánítsák belterületté, és úgy szökött, hogy ha az önkormányzat meghatározott határidőre nem ad építési engedélyt az autópályán kívülre, akkor ezzel jogot nyernek arra, hogy belül építkezzenek. A pártok képviselői ezt nem fogadták el. Úgy vélték, hogy egy tőlük független tényező lép be: ha a részvénytársaság nem ad be tervet engedélyezésre, akkor az önkormányzat nem tud építési engedélyt adni.

Ezen a ponton a pártok képviselőinek elfogyott a türelme, és tárgyalni kezdtek egy német vállalkozóval. A német habozás nélkül elfogadta, hogy bevásárlóközpont csak az autópályán kívül épülhet, és – anélkül, hogy bárki kérte volna – felajánlotta a község fejlesztésére 120 millió forintot.

Bár Szabó úrhoz eljutott a német ajánlat híre, a részvénytársaság úgy döntött, hogy tovább nem tárgyal, megvárja az egy hónap múlva esedékes helyhatósági választások eredményét. A választáson induló képviselő- és polgármesterjelöltek meg a részvénytársaság közötti kapcsolatra semmilyen bizonyíték nincs, az azonban tény, hogy akadt olyan jelölt, aki felvette programjába a bevásárlóközpont megépítésének támogatását az eredeti helyen. Kampányukat segítő a részvénytársaság csinos propagandaanyagot szórt szét a faluban. Ebben egyrészt ecsetelte a bevásárlóközpont előnyeit, másrészt felhívta a figyelmet arra, hogy néhány, "maroknyi embert képviselő párt az egész lakosság nevében" lép fel, és akadályozza e nagyszerű terv valóra váltását. Egy nyugati többségű részvénytársaság beavatkozása a helyhatósági választásokba alighanem egyedülálló volt Magyarországon.

Az erőfeszítések nem hoztak sikert. Nem lehetett véletlen, hogy nem a bevásárlóközpontot támogató jelöltek bizonyultak a választásokon hiteleseknek. A tizenhárom tagú képviselőtestületbe egyetlen bevásárlóközpontot támogató jelölt került be. Hét olyan jelölt lett képviselő, aki személy szerint is részt vett az addigi tárgyalásokban, sőt, maga a megválasztott polgármester is mindvégig tagja volt az osztrák vállalkozóval tárgyaló csoportnak.

Miután a részvénytársaság utolsó reményét is elveszítette arra, hogy a bevásárlóközpontot eredeti tervei szerint valósítsa meg, november végén megállapodott az új önkormányzattal. Az összes feltételt teljesítette, beleértve egy újat is, amelyet a konkurens német vállalkozóval kezdett tárgyalások eredményeztek: 120 millió forintot fizetett a község fejlesztésére. Ezt a pénzt feltehetően megtakaríthatta volna, ha már korábban komolyan vette volna

tárgyalópartnereit.

A bevásárlóközpont ügye – túl azon, hogy önmagában véve is érdekes adalékokat szolgáltatott a gazdasági átalakulás tárgykörében – fontos elemévé vált a dimbesdombi rendszerváltásnak. Akárcsak korábban a Faluszépítő Egyesület, most ez a különböző pártokból összeverődött alkalmi társulás teremtett lehetőséget arra, hogy emberek megismerjék egymást. Megismerjék egymás képességeit, szellemi arculatát, megbízhatóságát, sőt erkölcsét. A komoly tétre menő együttes ténykedés lehetőséget adott arra, hogy bizalom szövődjék azok között, akik erre érdemesnek mutatkoztak, és megmutatkozhassék az is, akiben nem lehet bízni. Ezen kívül gyakorlati példát szolgáltatott arra, hogy egy falu ügyeit elsősorban nem pártszempontok alapján kell kezelni, és példát adott arra is, hogy az együttműködés lehetséges. Ezek a tapasztalatok később mind a helyhatósági választás kampányát, mind koalícióit, mind pedig a megválasztott képviselőtestület munkáját nagymértékben befolyásolták.

A tanácsi apparátus a rendszerváltásban

Az apparátust az utolsó másfél évben furcsa kettősség jellemezte. Kocsis József tanácselnöknek nem sok vesztenivalója volt, hiszen nyugdíj előtt állt. Vagy ennek, vagy személyiségének köszönhetően nem mutatott nagy ellenállást. Ha tehette, megpróbált régi reflexei szerint ténykedni, ha nem, akkor engedett a pártok vagy az Egyesület nyomásának. Cselekvési terét az is szűkre szabta, hogy a pártok meg az Egyesület minden ügyben egységesen lépett fel, így egyetlen választási lehetősége maradt: vagy enged, vagy ellenáll. Talán, ha a pártok megosztottak, kihasználta volna az így nyíló manőverezési lehetőségeket. Így azonban passzívan hagyta magán keresztülmenni a rendszerváltást.

Annál aktívabb volt a vb-titkár, Csikós Edina, akiről találóaan jegyezte meg valaki, hogy olyan sokat beszél, hogy nem lehet tudni, mire gondol. A kitűnő intellektusú, Államigazgatási Főiskolát végzett középkorú hölgy 1987-ben foglalta el állását. A szomszéd községben lakott, onnan járt át. Született machiavellista volt: az első hónapban felmérte, hogy a Faluszépítő Egyesület jelent valamennyi informális erőt a faluban, és ezért – hogy főnökével, a tanácselnökkel szemben valahogy ellensúlyt alakíthasson ki – kereste a kapcsolatot az Egyesület vezetőivel. Bizalmas információkat szállított, amelyeket az Egyesület sok esetben haszonnal tudott forgatni.

Ahogy teltek a hónapok, és egyre jobban átlátta apparátusa működését és viszonyait, lassan eltávolodott az Egyesülettől. Felmérte, hogy érdekei inkább az apparátushoz, jelesen annak műszaki csoportvezetőjéhez, Szovát Pálhoz kötik.

Szovát Pál apja és anyja a dimbesdombi pártszervezet oszlopos tagja volt. Apja a tanács vb. tagja, anyja óvodavezető. Ők helyezték el annak idején fiukat a tanács műszaki csoportjánál. Szovát Pál munka mellett elvégzett egy műszaki főiskolát, majd csoportvezető lett. A műszaki csoport vezetése számtalan alkalmat teremt arra, hogy valaki belelásson a falu potentátjainak piszkos kis ügyeibe, hiszen ezek hatósági bonyolítása részben az ő feladata. Tud arról, ha néhány telektulajdonostól a falu határában kisajátítanak néhány telket közcélra. Arról is, ha néhány év múlva megváltoztatják a falu távlati fejlesztési tervét, és ezeket a telkeket a tanácstól megveszi a tanácselnök, az Elektromos Művek helyi kirendeltségének vezetője meg a Vízművek vezetője. Tud arról – hiszen a terveket a műszaki csoportnak kell jóváhagynia –, ha ezekre a határban lévő zöldségkertekre kivezetik a villanyt meg a vizet, miközben a faluban még több utca van vezetékes víz nélkül. Ha valaki sokat tud, akkor előbb-utóbb maga is kér, és kap is. Aztán: a tanácsi telekeladások, a közterület felhasználása, a közművek építése és az építési engedélyek kiadása számtalan alkalmat teremt arra, hogy valaki mellékes jövedelemhez fusson.

Szovát Pál az előző, tizenöt évig működő vb-titkár mellett tanulta ki a hivatal nyújtotta

alkalmak hasznosítását. A távozó vb-titkár utolsó hivatali akciójával még teremtett egy munkahelyet - önmagának. A falu közepén fekvő, nemesebb célra való közterületet öt évre bérbe adta egy idegennek, aki itt építőanyag-telepet nyitott. A volt vb-titkár - már távozása után néhány héttel építőanyag kereskedőként működött ezen a telepen. Távoztával kinyílt a tér Szovát Pál előtt. A lehetőségeket ismerte, a régi kapcsolatokat megörökölte, egyetlen nehézség adódott: a vb titkár - az új - aláírására mindenhez szükség volt. Idővel ez az akadály is elhárult, és ráadásul a viszony is megfordult a korábbiakhoz képest. Most már ő volt a fővállalkozó, és a vb-titkár a csendestárs.

A dolgok már-már elrendeződtek, hogy csendben csordogálhassanak évtizedes medrűkben, amikor közbejött a rendszerváltozás. Az vb-titkár ismét taktikázásra kényszerült a feljövő új politikai erők és a régi apparátusi üzletmenet között. Ismét elkezdett bizalmas információkat adni közvetlen érdekeit nem érintő ügyekben. Politikai kérdésekben nyíltan szembeszállt a tanácselnökkel, és a pártok érdekeit képviselte. Ahogy azonban a pártok egyre több ügyet ismertek meg, eljött a pillanat, amikor furcsa építési engedélyekbe és egyéb ügyletekbe ütköztek. Ezekben az ügyekben megszakadt az információszivárgás.

Egy esettanulmány keretében nem lehet minden ügyet ismertetni. Példaként álljon itt egy, amely érzékelteti, hogy miről is van szó. A műszaki csoportvezető és a vb-titkár 1990 elején kiadott egy építési engedélyt a falu közepén, lakóházak között létesítendő vasöntödére. A telek ráadásul nem is a vállalkozó tulajdona volt, hanem közterület. Építési engedélyt lehet titokban kiadni, de magát az építkezést már nem lehet eltitkolni. Ahogy megjelentek a gépek és a kőművesek, a lakók rögtön megtudták, hogy itt vasöntöde készül. Tiltakozni kezdtek, aláírást gyűjtöttek. A pártok képviselői minden igyekezetük ellenére sem tudtak információt szerezni a hatósági eljárás részleteiről. Mire az új önkormányzat felállt, az épületet már félig felhúzták. A képviselőtestület leállította az építkezést, és vizsgálni kezdte az ügyet. Kiderült, hogy az építési engedélyt szabálytalanul adták ki. Kiderült, hogy hivatalos szakvéleményeket, amelyek nem javasolták az építési engedély megadását, kivettek az aktából, és máshova dugták. És kiderült, hogy az új önkormányzatnak kártérítést kell majd fizetnie az építkezés leállításáért, mert ha egyszer valaki - bármily szabálytalanul - építési engedélyt kapott, akkor jóhiszemű építetőnek bizonyul. Mindenki előtt nyilvánvaló volt, hogy egy ilyen engedélyt csak akkor ad ki valaki, ha közvetlen érdeke fűződik hozzá, bizonyítani azonban nem lehetett.

Nyár végén, ősz elején, amikor már egyre több homályos ügy bukkant elő, a vb-titkár látta, hogy hiába állt a pártok mellé politikai ügyekben, nem biztos, hogy simán át tud ülni a vb-titkári székből a jegyzőibe. Belekapaszkodva az országos sajtóban itt-ott felbukkanó "őszi nagytakarítás" jelszóba, kezdett hisztériát gerjeszteni az apparátusban. A pártok képviselői – érzékelve a hisztériát – személyes beszélgetésekben többször megnyugtatták az apparátus tagjait, hogy ők nem készülnek semmiféle őszi nagytakarításra, a falunak szüksége lesz az apparátus szakértelmére. Egyedül Szovát Pál esetében nyilatkozott több párt is úgy, hogy neki mennie kell majd.

Csikós Edinának és Szovát Pálnak ennek ellenére sikerült tovább gerjeszteni a pánikot. Két csoportvezetővel titkos szövetséget kötöttek: bármelyiküket is rúgja ki az új önkormányzat, a másik három is kilép. A négyes szövetség másik két tagját jó érzékkel választották ki: az igazgatási és a kereskedelmi csoport vezetőjét. Ha az új polgármestert és az új képviselőtestületet egyszerre hagyja ott a vb-titkár, a műszaki, az igazgatási és a kereskedelmi csoport vezetője, nagyon nehéz helyzetbe kerültek volna.

A titkos szövetségről persze mindenki tudott a tanácson, és ez még fokozta a hisztériát. Ebben a helyzetben akadt egy ember (későbbi független polgármester önjelölt), Barna Miklós, akinek sikerült maga melléállítania az egész apparátust azzal az ígérettel, hogy ha ő lesz a polgármester, mindenki maradhat.

Barna Miklós a kor tipikus értelmiségi figurája. Építészmérnöki pályafutása során egy nagy tervezőintézet igazgatóhelyettesi posztjára sikerült feljutnia. Ehhez természetesen az MSZMP tagságra is szükség volt. Barna Miklós feltehetően soha nem akart volna polgármester lenni, ha nem változik a gazdasági helyzet. 1990-ben a nagy tervezőintézetek - megrendelés híján egyre másra bocsátották el mérnökeiket, és kemény, politikai mezbe öltöztetett kenyérharc kezdődött az intézetek élén is. Barna Miklósnak még épp egy helyhatósági ciklusnyi ideje volt a nyugdíjig, és az intézeti harc kimenetele bizonytalan volt. Igaz, hogy 1988-ban, a bomlás első jeleire kilépett a pártból, mégse mehetett biztosra. 1989-re már a benne szunnyadó hívőt is felfedezte, és egyre többet forgott a templom meg a plébános körül. Kívülről nézve úgy tűnt, mintha a pártból átlépett volna az egyházba.

Konverziójának azonban nem ez volt az egyetlen terepe. 1987 végén, amikor a Faluszépítő Egyesület már tényező volt a faluban, belépett. Önzetlennek tűnő szorgosságával azonnal észrevételte magát, és hamarosan összejáró-baráti viszonyba került a választmány tagjaival. Lenézését, amelyet a "csak" szakmunkás elnökkel szemben érzett, ügyesen leplezte, ez csak később, a konfliktusok idején bukkant elő. Az Egyesület áldozatos munkásaként bekerült a választmányba. Az addig sokat dolgozó tagok örültek, hogy egy kicsit csökken a teher. A vezetőség tagjaként egyre több munkát vállalt, ám lassan körvonalazódott a koncepció. Szakértelmére hivatkozva az összes olyan ügyben magához ragadta a kezdeményezést, amelyben az Egyesület a nagyobb léptékű községpolitika területén érintkezett a tanáccsal. A környezetszennyezés ügyében végül ő lett a tanács egyetlen tárgyalópartnere, ő írta ki a pályázatot a patak rehabilitációs terveire, és ő is bírálta el. Eközben jó kapcsolatokat épített ki a vb-titkárral, a műszaki csoportvezetővel és a tanácselnökkel, hiszen majd minden nap volt valami megbeszélni valójuk. Amikor a kivitelezési munkák elindultak, a tanácselnök őt nevezte ki műszaki ellenőrnek.

Miközben az apparátus vezetőivel szinte minden nap tárgyalt, arra már többszöri felszólítás ellenére sem jutott ideje, hogy munkájáról tájékoztassa az Egyesület vezetését. Paradox helyzet állt elő: az Egyesület vállalta a környezetszennyezés elleni hadakozást, majd amikor az eredmények mutatkozni kezdtek, az ügy lassan kicsúszott a kezéből. Éppúgy nem tudtak semmit az újabb fejleményekről, mint régen, amikor a tanács intézte a falu életét a nyilvánosság teljes kizárásával.

Kísértetiesen hasonló folyamat zajlott le egy másik ügyben, egy alapítvány körül. Az egyház, a tanácsi vezetés és az Egyesület alapítványt hozott létre azzal a céllal, hogy a falu közepén lévő elhanyagolt, használaton kívüli temetőt kegyeleti parkká alakítsa. Az Egyesület az akkor még teljes bizalmat élvező Barna Miklóst küldte a kuratóriumba. Egy idő múlva itt is bekövetkezett az, ami a patak esetében: Barna Miklós egyre aktívabban működött, de arról, hogy mit csinálnak az alapítványban, semmilyen információt nem volt hajlandó adni az őt delegáló Egyesületnek. Egy idő múlva olyan helyzet alakult ki, hogy minden fontosabb személy, aki addig az Egyesület vezetését kereste, már csak Barna Miklóssal tartotta a kapcsolatot.

Azonban bármennyire igyekezett átvenni az Egyesület vezetését, a végső elszámolásnál kiderült, hogy miközben az Egyesület mérvadó személyeivel megrontotta viszonyát, kapcsolatainak nagy része csak a hivatalos hatalom tagjaira korlátozódott, és ez később, a helyhatósági választások idején kevés volt célja eléréséhez.

Nyílt színvállásra először a bevásárlóközpont ügyében szánta rá magát, 1990 nyarán. Az Egyesülettel szembefordulva a tanácsi vezetés és az Állami Gazdaság oldalán állt. Ez a fordulat hitelessé tette az apparátus előtt. Legfőbb propagandistája a vb-titkár lett, aki az apparátusban kialakította és megerősítette azt a meggyőződést, hogy kizárólag Barna Miklós polgármestersége esetén van esélyük állásukban maradni.

A tanácsi apparátus tehát úgy érkezett el 1990. szeptember 30. nevezetes dátumához, hogy

egyrészt volt egy szívükhöz közel álló polgármesterjelölt, aki mellett hatalmas suttogó propagandát folytattak, másrészt rettegték attól, hogy valamelyik párt polgármesterjelöltje lesz sikeres.

A választási előkészületek

Még nem tűzték ki a helyhatósági választások időpontját, még nem volt meg a választási törvény, de a pártok úgy készültek, hogy ősszel mindenképpen helyhatósági választások lesznek. Július végén a pártokon belül elkezdődött a vita, kit indítsanak jelöltnek. A tervek és a stratégiák eltérőek voltak. Abban minden párt egyetértett, hogy az MSZP-vel semmilyen egyeztető tárgyalást nem folytat. A pártoknak a bevásárlóközpont ügyében érintett képviselői, akik valamennyire megismerték egymást, abban is egyetértettek, hogy azok szerint az elvek szerint kellene eljárni, amelyek abban a bizonyos pártközi újságban megjelent cikkben fogalmazódtak meg. Egyedül az MDF elnöke; Zergefalvi Kund volt más véleményen: szerinte agyhelyhatósági választásokon versengenie kell a pártoknak. Végül ez lett az MDF hivatalos álláspontja.

A Faluszépítő Egyesület aláíróíven kérdezte; meg tagjait, hogy részt vegyen-e a helyhatósági választásokon. Miután a tagság felénél több támogató aláírás gyűlt össze, abbahagyták az időrabló aláírásgyűjtést.

Augusztus elején még úgy nézett ki, hogy az SZDSZ, a Kisgazdapárt, a KDNP és a Faluszépítő Egyesület néhány jelölt közös támogatását egyeztetni fogja, hogy az általuk legmegfelelőbbnek ítélt emberek képviselővé választásának nagyobb esélyt adjon. Közös polgármesterjelöltben is megállapodtak a kisgazda állatorvos, dr. Kele János személyében. Dr. Kele János a Faluszépítő Egyesület alapító tagja, és a kezdetektől tagja volt a választmánynak is.

Augusztus közepén a kereszténydemokraták párttaggyűlést tartottak, ahol a választási koalíciót pártolók kisebbségben maradtak, és a pártszervezet úgy döntött, hogy senkivel nem lépnek szövetségre, nem támogatják dr. Kele Jánost, hanem önálló polgármester-jelöltet állítanak Gross József személyében.

A tervezett választási koalíció így háromtagúra csökkent. A Faluszépítő Egyesület, az SZDSZ és a Kisgazdapárt továbbra is azt vallotta, hogy nem a párthoz tartozás a fontos, hanem az, hogy megfelelő emberek kerüljenek a falu élére, olyanok, akik már bizonyították felelősségérzetüket.

Zergefalvi Kund az MDF-jelöltek esélyeire nézve veszélyesnek ítélte ezt a hármas koalíciót, ezért egyenként felkereste a három szervezet vezetőit. A Faluszépítő Egyesületet felszólította, hogy elégedjen meg saját jelöltek indításával, és ne támogassa egyik párt jelöltjét sem. Zergefalvi tudta, hogy rajta kívül egyetlen MDF-jelölt sem tagja az Egyesületnek, őt pedig nem támogatnák.

Az SZDSZ-nek kifejtette, hogy ő ugyan nem ért egyet azzal, hogy a megfelelőnek ítélt emberek közös jelölésével korlátozzák a jelöltek számát, de azért a falu érdekében néhány embernek mindenképpen be kellene kerülnie a képviselőtestületbe. Ezért azt javasolta, hogy a két párt egymás két-két jelöltjét kölcsönösen támogassa. Zergefalvi elképzelése az volt, hogy az MDF ad két nevet az SZDSZ-nek, hogy ezeket támogassa, és az SZDSZ is ad kettőt. A szabaddemokraták viszont csak azt a megoldást találták elfogadhatónak, hogy átadják egymásnak a jelöltek listáját, és mindkét párt eldöntheti, hogy melyik két jelöltet támogatja. Zergefalvi ezt a párt belügyeibe való beavatkozásnak minősítette, és elfogadhatatlannak ítélte. Megegyezés nem jött létre.

Ugyanezt az ajánlatot tette a kisgazdáknak is, akikkel szintén nem tudott megegyezni a közös jelölés ilyen "borítékolt" módjában. A kisgazdákkal való tárgyaláson egyéb érvei is voltak. Szemükre hányta, hogy a koalíciós partner helyett az "ellenséggel cimborálnak". Ezzel az

érvvel sem aratott sikert, ugyanis a kisgazda-vezetők nem pártokban, hanem személyekben gondolkodtak. Egyéenként ítélték meg lehetséges szövetségeseiket, akiknek ismerték tetteit, képességeit, emberi habitusát, és ugyanilyen alapon ítélték meg Zergefalvi Kundot is.

Amikor sor került a Faluszépítő Egyesület, a Kisgazdapárt és az SZDSZ közötti egyeztetésre, mindenki természetesen tartotta, hogy "kiteríti lapjait". Átadták egymásnak jelölt-listáikat azzal, hogy mindenki válassza ki a másiktól azt, akit támogatásra érdemesnek tart.

A pártok felfogásbeli különbsége megmutatkozott a jelölés módjában és a jelöltek számában is. Az SZDSZ, a Kisgazdapárt, a KDNP és a Faluszépítő Egyesület nem törekedett arra, hogy a tizenhárom képviselői helyre tizenhárom jelöltet állítson. Mindegyik szervezetnek az volt a véleménye, hogy csak azokat jelöli, akik meggyőződése szerint - jól tudnák szolgálni a községet.

Az SZDSZ tagjai közül csak három főt jelölt, és ezen kívül három pártunkívülit keresett meg, indíthatná-e őket képviselőjelöltnek.

A KDNP mindössze öt főt indított, mindegyik tagja volt a pártnak. Viszont nem vállalta egyik önjelölt tagjuk indítását, mert úgy ítélte meg, hogy nem való a képviselőtestületbe.

A Kisgazdapárt hat tagját jelölte, ám végül csak hármat indított, mert a másik három nem szerezte meg a szükséges számú ajánlást. (Aki időt szánt rá, és maga gyűjtötte az ajánló-cédulákat, annak mind sikerült kellő számút összeszednie.)

Egyedül az MDF tűzte ki célul, hogy tizenhárom jelöltet indít. Végül csak tízet sikerült összeszedniük, ám érdekes, hogy kilenc értelmiségi tagjuk közül csak négy vállalta a jelöltséget.

A Faluszépítő Egyesület három jelöltet indított.

Az MSZP maga is érezhette, hogy nem hiteles a faluban, színeiben mindössze Hálós Zoltán indította önmagát.

Már-már úgy tűnt, hogy Dimbesdombon nem lesz választási marakodás, amikor a jelölés utolsó napján Zergefalvi Kundné, akit az MDF delegált a helyi választási bizottságba, kifogást nyújtott be.

Jogorvoslati kérelemmel élek a következő személyek Faluszépítő Egyesület általi jelölése ellen: dr. Kele János polgármesterjelölt, Ács Zoltán, Török János, Fáskerti Ferenc, Harangozó Gyula képviselőjelöltek esetében.

Indokaim:

- 1. A Faluszépítő Egyesület célkitűzése nem tartalmazza a politizálást. Korábbi megnyilatkozásaiban hangsúlyozottan pártunkívüliségét hangsúlyozta.*
- 2. Ebben az évben nem hívtak össze közgyűlést, a tavalyi esztendőben is csak egyet, holott kettőt kellene összehívni.*
- 3. Ilyen horderejű kérdésekben a Közgyűlés illetékes egyedül dönteni, mivel ezt nem hívták össze, azt a jogi nonszenszt követték el, hogy aláírásokat gyűjtöttek az egyesület tagjaitól. Ráadásul mindezt szelektív módon tették.*
- 4. Az aláírásgyűjtő akciót csupán arra indították, hogy felhatalmazást nyerjenek a tagoktól a pártokkal való tárgyalások lefolytatására. Semmi egyéb!*
- 5. Még ennek a felhatalmazásnak sem tettek eleget, mivel nem tárgyaltak hivatalosan mindenkivel, így az MDF-fel és KDNP-vet sem.*

6. *Semmiféle felhatalmazása nem volt a Faluszépítő Egyesületnek arra, hogy más pártok képviselőit támogassa.*

Dimbesdomb, 1990. szeptember 13.

Zergefalvi Kundné a Faluszépítő Egyesület tagja

A kifogásra az Egyesület az alábbi észrevételeket nyújtotta be a helyi választási bizottságnak:

Észrevételek Zergefalvi Kundné fellebbezésére

1. *A magyarországi egyesületeknek jogszabályban foglalt lehetősége, hogy a helyhatósági választásokon ugyanolyan jogokkal vegyenek részt, mint a pártok.*
2. *Az Egyesület alapszabálya tartalmazza azokat az ügyeket, amelyekben kizárólag a közgyűlés dönthet. Mivel a helyhatósági választásokra való jelölés és jelölttámogatás ezek között nem szerepel, értelemszerűen a Választmány joga.*
3. *A 2. pont értelmében már a tagok aláírásgyűjtő íven való megkérdezése is fölösleges volt, ám a Választmány - ragaszkodva hagyományaihoz - úgy gondolta, hogy így demokratikusabb.*
4. *Az aláírásgyűjtés nem volt szelektív, hiszen vannak olyanok, például a fellebbező férje, akik nem írták alá. De mivel a tagoknak több mint fele aláírta, tovább folytatni fölösleges lett volna.*
5. *Az a bejelentés, hogy az Egyesület nem tartotta meg 1990-es közgyűléseit, csak 1990. december 31-én válik értékelhetővé – ha addig nem tart két közgyűlést.*

Dimbesdomb, 1990. szeptember 13.

Sóvágó József elnök

A helyi választási bizottság, azzal az indokkal, hogy a jelöltállítás módja a szervezetek belső ügye, elutasította Zergefalviné fellebbezését. Zergefalviné várt három napot, majd fellebbezett a területi választási bizottságnál, szintén hiába. Majd újabb három nap múltán továbbment a bíróságra, amely szintén elutasította. Ezek a három-három napos kivárások már-már kétségessé tették, hogy lesz-e választás Dimbesdombon szeptember 30-án. Végül sikerült időben leadni az érvényes jelölések listáját, és elkészültek a szavazólapok.

A Faluszépítő Egyesület tagjai között nagy felháborodást keltett Zergefalviné fellebbezése. Sóvágó József, az elnök, így kommentálta:

Ezt a Zergefalvinét akkor láttuk utoljára, amikor aláírta a belépési nyilatkozatot. Soha egyetlen munkában nem vett részt, most meg feljelenti az Egyesületet, és úgy írja alá, hogy az Egyesület tagja.

Ez a megjegyzés néhány véleményformáló révén bejárta a falut.

A fellebbezéssel párhuzamosan Zergefalvi Kund egy másik akciót is indított. Valószínűleg tisztában volt azzal, hogy a választási bizottság jogszerűen járt el, amikor a jelöltállítás módját a szervezetek belső ügyének nyilvánította, ezért belülről próbálta az Egyesületet megbontani. Hat egyesületi tagot beszerelve nyilatkozatot bocsátott ki és juttatott el a helyi választási bizottsághoz:

Nyilatkozat

Alulírottak, a Dimbesdombi Faluszépítő Egyesület tagjai egybehangzóan megállapítjuk, hogy

1. *az Egyesület tevékenységi köre az elmúlt két esztendőben – egyre erősödő mértékben – eltért az Alapszabályban rögzített céloktól (megengedhetetlen*

módon és egyoldalúan, egyes érdekcsoportok szolgálatába szegődve politizálódott), továbbá

2. *belső működése jogszerűtlenné és antidemokratikussá vált, mert az Alapszabályban elbírt évi két közgyűlést nem hívták össze, illetve nem szervezték meg,*
3. *a közgyűlést – jogilag abszurd módon – személyválogató (szelektív) aláírásgyűjtéssel kísérelték meg helyettesíteni,*
4. *a szelektív aláírásgyűjtéssel szerzett felhatalmazást részben jogosulatlanul kiterjesztették, részben pedig egyes részérdekekkel ütköző pontjait végre sem hajtották.*

Megállapítjuk, hogy mindezek következtében az Egyesület működése saját Alapszabályával részben ellentétessé, saját tagjainak érdekeibe ütközővé, vagyis jogszerűtlenné, törvénytörtővé vált. Az Egyesület működésének törvényességét, jogszerűségét helyreállítandó, a mai nappal egybehangzó akaratunkkal megalakítjuk a Dimbesdombi Faluszépítő Egyesület Működésének Törvényességét Helyreállító Bizottságot. A Bizottság tagjai a törvényesség helyreállítását követően az Egyesületben semmilyen tisztséget betölteni nem kívánnak.

A Bizottság az Egyesület vezető szerveit (Választmányt) és tisztségviselőit megbízatásuk gyakorlásában azonnali hatállyal felfüggeszti. Az Egyesület külső képviselőit a törvényesség helyreállításáig kizárólag a Bizottság jogosult.

A Bizottság első döntésként jogorvoslati keresettel fordul a Helyi Választási Bizottsághoz dr. Kele János, Ács Zoltán, Török János, Fáskesti Ferenc és Harangozó Gyula Faluszépítő Egyesület általi jelölése ellen (az önkormányzati választásokon). A választásokon az Egyesület kizárólag pártsemleges módon vesz részt.

Az aláírók a következők voltak:

1. a már megismert Barna Miklós, aki független polgármesterjelöltként indult. Neki jól jött volna, ha egyik riválisától úgy szabadul meg, hogy annak törli jelöltségét
2. Barna Miklósné
3. Kavicsos József, az MDF polgármesterjelöltjének, Kavicsos Péternek a testvére
4. Bodrogi László, a GAMESZ vezetője, aki ismerte az Egyesület vezetőségének véleményét, amely szerint a GAMESZ-t meg kell szüntetni
5. Herceg Ignác, a régi tanácstestület és vb tagja, aki támogatta a Bevásárlóközpont Rt-t. Az Egyesületben aktív tagja volt
6. Somogyi Géza, egy szelíd, politikával nem foglalkozó művészember, aki sokat dolgozott az Egyesületben
7. és maga Zergefalvi Kund.

A Törvényességet Helyreállító Bizottság még aznap erodálódni kezdett. Somogyi Géza, aki valami zavarost érzett az egészben, felkereste az egyik egyesületi tagot, elkérte tőle a választási törvényt, és kiderítette, hogy Zergefalvi becsapta, amikor azzal íratta vele alá a nyilatkozatot, hogy az Egyesületnek nincs joga a választásokon részt venni. Másnap reggel visszavonta aláírását. Barna Miklóst valaki felvilágosította arról, hogy Zergefalvi csak időlegesnek tekinti a vele való szövetséget, és a kampány finisében meg fogja támadni elhallgatott MSZMP-tagsága miatt. Másnap ő és felesége szintén visszavonta aláírását a nyilatkozatról. Herceg Ignác, nem tudni milyen okból, szintén visszavonta aláírását. Zergefalvi kísérlete a "törvényesség helyreállítására" végképp nevetségbe fulladt, amikor az Egyesület néhány tagja felreépítette azt a viccet, hogy megalakították a Dimbesdombi Faluszépítő Egyesület Működésének Törvényességét Helyreállító Bizottságot Felfüggesztő Bizottságot.

A kampány

A jelölési szakasz lezárultakor kiderült, hogy négy polgármester- és 32 képviselőjelölt szerezte meg a szükséges számú ajánlást. (A képviselőjelöltek pártok szerinti megoszlását mutatja az 5. tábla).

A képviselőjelöltek megoszlása pártok szerint

(5. tábla)

Párt vagy szervezet	A jelöltek száma	Ebből a Faluszépítő Egyesület tagja
MDF	10	1
SZDSZ	6	4
KDNP	5	1
független	4	1
FKGP	3	2
Faluszépítő	3	3
MSZP	1	0
Összesen	32	12

A képviselőjelöltek bemutatásában (mint az a mellékletből és a 6. táblából látható) jellegzetes különbségek voltak a pártok között.

A legfeltűnőbb különbség a közölt információk mennyiségében rejlik. Amíg a kereszténydemokraták 12 információt közöltek magukról, az MDF-esek csak négyet. Nem sokkal haladja meg ezt a kiscgazdák bemutatkozása, akik öt információt közöltek. Az SZDSZ középpont helyezkedik el hét információval. Mindössze két olyan tartalmi elem van, amelyik mindegyik párt bemutatkozásában szerepelt: az életkor és a foglalkozás. Másik oldalról: egyedül a kereszténydemokraták vettek be több olyan elemet a bemutatásba, amely a többi pártnál nem szerepel. Ezek: információ a szülőkről, felekezeti hovatartozás, munkahely, munkahelyi beosztás és üldöztetés.

A képviselőjelöltek bemutatásában megjelenő tartalmi elemek

Tartalmi elem	MDF	SZDSZ	FKGP	KDNP
Életkor / születési év	+	+	+	+
Szülők foglalkozása	–	–	–	+
Családi állapot / gyermekek száma	–	+	+	+
Helyi kötődés (mióta dimbesdombi lakos)	–	+	+	+
Vallás	–	–	–	+
Foglalkozás	+	+	+	+
Speciális szakértelem	–	+	+	+
Munkahely (cég / intézmény neve)	–	–	–	+
Munkahelyi beosztás	–	–	–	+
Párthoz tartozás	+	+	–	+
Elhatárolódás a régi rendszertől	–	+	–	+
Üldöztetés	–	–	–	+
Lakcím	+	–	–	–

A KDNP esetén a vallás megjelenése érthető, hiszen ez az egyetlen világnézeti párt, és a világnézet, amelynek alapján szerveződött, a vallás. Az már kevésbé érthető, hogy a keresztény

gyűjtőfogalom alatt miért csak katolikusok gyülekeznek, ám ez országos jelenség - és országos rejtély. A szülők, a munkahely, és különösen a munkahelyi beosztás megjelenése esetleg halvány utalásként értelmezhető egyfajta tekintélyelvű társadalomképre. Az üldöztetés megjelenésének szerepe egyértelmű: a legitimáció erősítését hívatott szolgálni, a hitelesség pecsétje. Igaz, hogy csak két bemutatásban szerepel, és ebből is az egyikben szülőre vonatkozóan, de mindenképp elgondolkodtató, hogy a régi, üldözött ellenzékként számontartott SZDSZ bemutatásaiban nem jelenik meg, holott egyik jelöltjük a pártállam idején házkutatást szenvedett, iratokat koboztak el tőle, és rendőri figyelmeztetést kapott.

A másik egyetlen pártnál (MDF) szereplő elem a lakcím, aminek feltehetően az a szerepe, hogy a falun belüli lokalitás jelzésével növelje a szavazati esélyt a környéken lakók között.

Az SZDSZ bemutatásai négy fogalomkörben mozognak. Az életkor, a családi állapot és a gyerekek száma a megállapodottság, és ebből fakadóan a megbízhatóság jelzésére szolgál. A foglalkozás és a speciális szakértelem hangsúlyozása azt sugallja, hogy az illető jelölt hasznos szerepet játszhat az önkormányzatban. A helyi kötődés azt jelzi, hogy az illető magáénak érzi a falut. E három fogalomkör szerepel a kisgazdáknál és a kereszténydemokratáknál is. A negyedik fogalomkör-amely csak a kisgazdáknál nem szerepel – kifejezetten politikai jelzés a választóknak: a párthoz tartozás és a régi rendszertől való elhatárolódás. Ebből az MDF-nél csak a párthoz való tartozás jelenik meg.

A négy polgármesterjelölt plakátokon, postaládába tett szórólapokon és nyilvános szerepléseken mutatkozott be. Közülük egyedül az MDF polgármesterjelöltje indult képviselői helyért is.

A polgármesterjelöltek bemutatkozásának jellegzetességei

Tartalmi elem	MDF	FKGP	KDNP	független
Életkor / születési év	+	+	+	+
Szülőkről vagy régebbi elődökről	+	+	+	+
Családi állapot / gyermekek száma	–	+	+	+
Feleség neve	+	–	+	–
Helyi kötődés (mióta dimbesdombi lakos)	–	+	+	+
Vallás (nyíltan)	–	+	+	–
Vallás (burkoltan)	–	–	–	+
Eddigi tevékenység a faluban	–	+	+	+
Iskolák	–	+	+	+
Foglalkozás	+	+	+	+
Speciális szakértelem	–	–	–	+
Munkahely (cég / intézmény neve)	+	+	+	+
Munkahelyi beosztás	+	–	+	+
Párthoz tartozás	+	+	+	–
Pártfunkció	+	–	–	–
Üldöztetés	–	–	+	–
Lakcím	+	–	+	+
Program	+	+	+	+

A 18 tartalmi elem közül 6 mindegyik jelölnél szerepel, tehát elmondható, hogy a megállapodottságot, a megbízhatóságot és a helyi kötődést mindegyikük fontosnak tartotta.

Mindegyiküknél szerepel a munkahely és a foglalkozás is, ami - miközben erősíti a megállapodottság érzését – azt is jelzi, mire lesz képes polgármesterként.

Érdekesebbek a különbségek. Az a tény, hogy a vallást - nyílt vagy burkolt formában - három jelölt is említi, azt mutatja, hogy legitimáló tényezőnek tekintik. Ennek fényében tudatosnak értelmezhető az MDF választása: pártjukat világi szervezetnek tartva se képviselőjelöltjeiknél, se polgármesterjelöltjükénél nem említik a vallást. A volt MSZMP-tag független jelölt burkolt formában vallja meg felekezeti hovatartozását: közli, hogy melyik egyházi középiskolában érettségizett.

Van még további két elem, amelyet az MDF jelöltje nem említett: az iskolák, és a faluban végzett eddigi tevékenység. A magyarázat egyszerű: egyedül ő nem vett részt a falu eddigi hatalmon kívüli közéletében, és egyedül neki nincs felsőfokú végzettsége.

Van két olyan elem, amely csak a kisgazda jelöltnél nem szerepel: a munkahelyi beosztás és a lakcím. A beosztás a köztudatban presztízsképző jegy, egy állatorvosnál azonban maga a foglalkozás adja a presztízst, ehhez képest mellékes, hogy ezt a foglalkozást milyen beosztásban űzi. Ugyancsak foglalkozásából fakad, hogy fölösleges volt lakcímét közölnie, hiszen sokan ismerik a faluban, és aki ismeri, azt is tudja, hol lakik.

Érdekes, hogy az üldöztetés a polgármesterjelöltek között is egyedül a kereszténydemokrata jelöltnél került a bemutatkozásba: egyházi iskolában szerzett érettségije miatt nem tudott nappali tagozaton továbbtanulni.

Programot mind a négy polgármesterjelölt adott (1. melléklet). Legszűkszavúbb az MDF-es jelölt programja volt, amely igazából programnak sem nevezhető. Két elemből állt: az egyik, *hogy* minden rendű és rangú dimbesdombinak jó polgármestere akar lenni, a másik, hogy pénzügyileg is a falu jó gazdája kíván lenni. (Ez utóbbi elem a képviselőjelölti bemutatkozásában szerepel.)

A másik három jelölt programja a felvetett témákban nem mutatott jelentős különbségeket. Az eltérés inkább abban van, hogyan tartja megvalósíthatónak céljait. A kisgazda dr. Kele János és a kereszténydemokrata Gross József hangsúlyozza, hogy nehéz időszak áll a község előtt, a kitűzött célokat csak nagy erőfeszítésekkel lehet megvalósítani. Ezzel szemben a független Barna Miklós az "ígérgetős" kampány példáját adja, amikor kijelenti, hogy összes terve megvalósítható az adott költségvetésből. Sokan már akkor képtelennek tartották ezt az ígéretet, holott 1990 őszén még csak az inflációra lehetett számítani, és senki nem tudta, hogy a személyi jövedelemadó addigi száz százaléka helyett csak a felét fogják kapni az önkormányzatok. Valószínűleg nem járt messze az igazságtól az, aki ezekből a megnyilvánulásokból a jelöltek erkölcsére nézve vont le következtetéseket.

A jelöltek bemutatásán kívül egyéb anyagok is megjelentek a kampányban: pártprogramok és ajánlások arra, hogyan gondolkozzanak a választók, amikor majd kitöltik a szavazólapokat. Feltűnő volt, hogy központi propagandaanyagokat egyedül a KDNP használt. Az MDF és a Kisgazdapárt kampánytaktikája a lokalitásra épült. Az SZDSZ ugyan készített központi propagandaanyagot, de ezt a dimbesdombi szervezet érdektelennek és rosszul megfogalmazottnak ítélte, ezért nem használta fel kampánya során.

A Vén Zsófia és Báró János által szerkesztett újság szeptember elején körkérdezt intézett a pártokhoz. A válaszokból körvonalazódtak a pártprogramok. Az újságból az is kiderült, hogy túl nagy eltérések nincsenek a programok között, hiszen a pártok a meglévő problémákat, vagyis ugyanazokat a problémákat kívánták megoldani, és a lehetséges megoldási módok se különböztek nagyon. Egyedül az MDF nem válaszolt az újság körkérdezésére a szerkesztők és Zergefalvi közötti rossz személyes viszony miatt. E személyes viszony bevitelével a kampányba Zergefalvi ismét "öngólt lőtt", akárcsak a Faluszépítő Egyesület megtámadásával.

Lehetőséget adott a szerkesztőknek arra, hogy kiemelt helyen hozzák az újságban: az MDF nem válaszolt. Kiadott azonban az MDF külön szórólapot egy programmal. (Külön programot a KDNP is kiadott, az SZDSZ és a Kisgazdapárt megelégedett az újságbeli közléssel.)

A négy párt programjában a legfeltűnőbb különbség, hogy az SZDSZ, a Kisgazdapárt és a KDNP programja tárgyyszerű volt, és egyszerűen fogalmazott, az MDF programját a túlpolitizáltság és a dagályosság jellemezte. Néhány példa ennek érzékeltetésére:

– "a forradalom-adta önkormányzati jogokkal úgy kívánnak élni..." és "megalkuvást nem ismerő határozottsággal..." – "tisztá lelkiismerettel vállalják..." – "a legközségesebb helyi ügyek sodrását is elvi alapon állják."

Egyetlen témában, a tanácsi apparátus sorsát illetően érdemes idézni a különböző pártok állásfoglalását. MDF: "A polgármesteri (a régi tanácsi) hivatal átszervezésével, korszerűsítésével – 'őszi nagytakarítással' az eddigi egyoldalú hatósági beállítottságot közszolgálati beállítottságra váltják; gondoskodnak róla, hogy helyi közszolgálatot csak alkalmas és méltó személyek láthassanak el."

SZDSZ: "A tanácsi apparátusban csak kellő szakértelemmel rendelkező és tisztakezű embereknek van helye, akik szolgálatnak tekintik munkájukat a faluban. Senki nem maradhat, aki az elmúlt években bizonyíthatóan korrupt volt, vagy kellő szakértelem híján kárt okozott a falunak. Azoknak, akik a fenti követelményeknek megfelelnek, nem kell aggódniuk állásuk miatt. A szakemberek alkalmazásában nincs helye pártszempontoknak."

FKgP: "Az alkalmas, becsületes tanácsi dolgozókra továbbra is szükség lesz."

KDNP: "A polgármesteri hivatalnak is racionalizáltan kell munkáját végeznie. A lehető legkevesebb, de jól képzett szakemberrel kell dolgoznunk. A tudás, a szorgalom, a feddhetetlenség a fontos, nem a múltbeli és/vagy jelenlegi pártállás. Mi, keresztények nem folytatunk semmiféle 'boszorkányüldözést'. Természetesen biztosítani kívánjuk az apparátus szakembergárdájának korrekt anyagi elismerését."

Bár valójában mind a négy párt ugyanazt mondta, az MDF állásfoglalásában megjelent a sokak számára félelmet és bizonytalanságot keltő "őszi nagytakarítás" jelszava, és az ehhez tapadó jelentéstöbblet baljósá tette a szöveget. Ha igaz a politológusoknak az a megállapítása, hogy a tavaszi országgyűlési választásokon az MDF-nek azért sikerült nyernie, mert elhitette magáról, hogy ő a "nyugodt erő", az SZDSZ-ről pedig, hogy túlságosan radikális, akkor az őszi választásokon Dimbesdombon ez pont fordítva alakult.

A kampány taktikájában két mozzanat említésre méltó még, amiben az SZDSZ eltért a többi párttól: plakátokat nem ragasztott, csak szórólapokkal operált, és ezt is az utolsó két napra időzítette.

A nyomtatott anyagokon kívül nyilvános szereplések szolgálták a bemutatkozást. A Faluszépítő Egyesület az újonnan elkészült zenepavilonnál több egymást követő vasárnapon térzenét szervezett, és felajánlotta a polgármesterjelölteknek a személyes szereplés lehetőségét. E lehetőséggel csak a kisgazda dr. Kele János és a kereszténydemokrata Gross József élt.

A körkérdést kibocsátó újság szeptember 25.-re bemutatkozó estét szervezett az összes polgármester- és képviselőjelöltnek a Művelődési Házban. Ezen az estén Barna Miklóst többen támadták azért, mert szórólapjában elhallgatta MSZMP tagságát.

Szeptember 28-án estére az MDF szervezett kampányzáró választási gyűlést saját jelöltjei bemutatására. 1990. szeptember 27.-én este, a kampánycsönd életbe lépése előtt 28 órával még úgy tűnt, hogy a kampány civilizált keretek között marad, senki nem folytat negatív kampányt. Úgy tűnt, hat a pártok közti megállapodás, amelynek lényege az volt, hogy mindenki saját jelöltjeit és programját népszerűsíti, más pártokkal, más jelöltekkel nem foglalkozik.

Szeptember 27-én, csütörtök este a szórólapokat kézbesítő kisköz, szabaddemokrata és faluszépítő aktivisták a postaládákból kilógó nagyalakú MDF-es szórólapokkal találkoztak. Természetesen elolvasták, és megdöbbenve tapasztalták, hogy az MDF negatív kampányba kezdett. Szórólapjukon három "cikk" szerepelt: az egyikben a kisköz választókat igyekeztek szembeállítani pártjuk helyi szervezetével, a másikban egyes jelöltek vagy szervezeteket próbáltak lejáratni, a harmadikban pedig összes riválisukat kísérelték meg "egycsapásra elintézni". A szövegeket Zergefalvi Kund fogalmazta. Íme:

Nyílt levél a Független Kisközpart helyi híveihez

Tisztelt dimbesdombi Kisközpartiak!

A tavaszi országgyűlési választások első fordulójában Önök 481-en vették a fáradságot, hogy elmenjenek a szavazófülkébe, és voksukkal támogassák azt a pártot, amelyben érdekeik és elveik kifejeződését látták. Ezek az érdekek és elvek alapján a földkérdés megoldásának Önök által helyesnek tartott módjaként értelmezhetők. Az elmúlt hónapokban bebizonyosodott, hogy a földtulajdonviszonyok rendezésének ezt a módját legélesebben az SZDSZ támadja, akadályozza. Az MDF, ezzel ellenkezőleg, hajlik a kompromisszumos megegyezésre. De mindez országos - úgynevezett 'nagypolitika'. Itt Dimbesdombon az Önök pártjának helyi vezetői viszont az SZDSZ-szel való választási együttműködést részesítették előnyben - az MDF-fel és a KDNP-vel való együttműködés rovására. A személyes hatalomért - a kisköz polgármesterjelölt SZDSZ általi támogatásáért - nyugodtan kimondhatjuk: cserbenhagyták az igazi 'kisköz' valódi érdekeit és elveit. Cserbenhagyták a 'nemzeti többség', a jobbközép közös érdekeit és elveit is. Megmutatták ezzel, hogy - finoman szólva - nem elvi alapon politizálnak. (Saját pártjuk iránti felelőtlenségüket jól példázza, hogy az eredeti 6 kisköz jelölthől 3-at a hivatalnak törölnie kellett az ajánlócédulák gondatlan kitöltése miatt!) Lehetséges, hogy néhány helyi kisköz politikus jól profitálna a polgármesteri hivatal megszerzéséből. De nem a kisközpart választók, nem Önök! Az ő megkerülésükkel, szükséghelyzetben fordulunk most így Önökhöz. Nem kérünk semmit, csak azt, hogy szeptember 30-án a lelkiismeretük szerint voksoljanak. Támogassák azokat a politikai erőket, akiktől érdekeik valódi képviselőit, elveik valóra válását várhatják.

Kellemtlenkedő kérdések riválisainkhoz.

1. *Barna Miklós 'független' polgármesterjelölthöz: Miért hallgatta el szórólapjait, hogy több mint 20 esztendőn át (egészen a PART összeomlásáig) korántsem független, hanem nagyon is függő MSZMP-tag volt? Mit gondol: alkalmas-e polgármesternek az, aki egy szeptember 16-án aláírt nyilatkozatot már másnap visszavon?*
2. *Fodor Bálinthoz, a Faluszépítő Egyesület jelöltjéhez: Tisztességesnek tartja-e, ha egy választáson valaki saját valódi pártállásának (MSZP) álcázásával, elhallgatásával indul?*
3. *A Faluszépítő Egyesület Választmányához: Menynyibe került a szovjet hősi emlékmű betűinek újraaranyozása, és megérte-e? Miért számoltak be "független" egyesület vezetőiként munkájukról rendszeresen az MSZMP helyi titkárnak és a Tanács vb-nek?*
4. *Csizmadia Sándorhoz, az SZDSZ jelöltjéhez: Korrektnak tartja-e azt a jegyzőkönyvbe mondott véleményét, miszerint ha neki nem megfelelő személyek kerülnek a képviselőtestületbe, akkor ő lemond?*
5. *Az SZDSZ helyi vezetőihez: Demokratikus helyi pártnak tekinthető-e az, amelyik az önkormányzati választásokra egyetlen plakátot, egyetlen szórólapot sem ad ki? Igazán komolyan veszik-e a választásokat, a többpárti demokráciát?*

Az MDF és a Faluszépítő Egyesület vitája.

Talán ismeri a T. Olvasó a kaposvári esetet: a négy legnagyobb párt helyi képviselői alkut kötöttek a nép feje fölött, előre, még a választások előtt kisajátítottak és szétosztottak egymás között 16 városi és megyei funkciót. Mindezt egy titkos lista formájában, jegyzőkönyvbe is rögzítették. Az ügy azonban kipattant, a lista nyilvánosságra került. Hasonló veszély fenyegette a dimbesdombi választások tisztaságát is. A Faluszépítő Egyesület, az SZDSZ és a Kiszgazdapárt vezetői (akik között egyébként személyi átfedés és többirányú rokoni és családi kapcsolatrendszer létezik) megállapodást kezdeményeztek a 13 önkormányzati képviselői hely előzetes elosztására. Elképzelésük szerint, ha a jelölések számát 13-nál alig valamivel nagyobbban, de 20-nál mindenképpen kisebbben határozzák meg, akkor az általuk alkalmasnak és fontosnak tartott személyek bejuttatása nagy biztonsággal lehetővé válna. A választók ugyanis egészen egyszerűen nem is nagyon ikszelhetnének be mást, mint az előre kiszemeltet körét! E kör esélyeit még tovább, csaknem 100%-osra lehetett volna növelni a három szervezet közötti körbejelölések révén. Ezt a számítást húzta keresztül az MDF a maga 10, és a KDNP a maga 5 jelöltjével. Keresztülhúzta, mert valódi választást akar. Még akkor is, ha ez nem mindenkinek tetszik! A valódi, tiszta választásra Dimbesdomb népének is joga van! Az igazság keresésében ezek után az MDF egy lépéssel még ennél is tovább ment: megkérdőjelezte a faluszépítők Választmányának abbéli jogát, hogy egyes pártokkal közösen jelölhessen. Csak ezt a jogát, és semmi mást. Azért, hogy az Egyesület ne válhassék pártharcok színterévé, maradjon pártok feletti szervezet. Ne szolgálhasson a választók megtévesztésének eszközéül, SZDSZ és Kiszgazda pártterdek álarcaul. Azért, hogy a faluszépítés nemes ügye ne váljék hatalmi aspirációk martalékává. Az Egyesületet MDF-es és KDNP-s Tagok is alapították, mozgatták, nem tisztességes tehát, ha az ő érdekeiket a vezetők egyszerűen semmibe veszik. Erre már csak azért sem volt joguk, mert saját Alapszabályuk előírásait sem tartották be, és durván megsértették a belső demokrácia követelményeit is. Ez tehát a vita, a 'dimbesdombi eset' háttere. Ennél nem több, de nem is kevesebb.

A negatív kampányt az MDF jól időzítette, a kampánycsend előtti estére. Válaszra nemigen maradt idő. Hatásos volt tartalmilag is: ügyesen szerkesztődtek egybe a valós tények a torz beállítással. Vegyük példaként a Faluszépítő Egyesületet ért támadást! A szovjet Hősi Emlékmű betüinek aranyozásáról már volt szó. Aki ismerte a részleteket, az tudta, hogy ennek egészen más jelentése és szerepe volt 1987-ben, mint 1990-ben. Aki viszont nem, arra hathatott ez a "leleplezés", ha amúgy nem volt tisztában azzal, hogy az Egyesület négyéves tevékenységében ez mekkora súlyt képviselt. (A választások eredménye azt mutatta, hogy a többség tisztában volt ezzel.)

Az Egyesület első, "megbízható pártonkívüli" elnöke valóban folyamatosan tájékoztatta a falu állami és pártvezetését, csak hogy erről a Választmány többi tagja nem tudott. Végül mégis kiderült, és az Egyesület új elnököt választott. A szórólap viszont olyan érzést keltett, mintha a beszámolás több vezetőre lett volna jellemző, és még ma is folya.

Bár az időzítés jó volt, a terv mégsem vált be. A megtámadottaknak sikerült péntek délelőtt kinyomtatniuk egy rövid választ, amelyet péntek éjjelig minden postaládába bedobtak, és sok oszlopra kiragasztottak. A szórólap így szólt:

GYÁVA ES ERKÖLCSTELÉN EMBEREK NEM KELLENEK AZ ÖNKORMÁNYZATBA!

Azért nevezzük gyávának és erkölcsstelennek a dimbesdombi MDF vezetőit, Zergefalvi Kundot és Kavicsos Pétert, mert szórólapjukon az utolsó pillanatban terjesztenek rágalmat, hogy ne legyen idő válaszolni rá.

Pedig szeptember 25-én a Művelődési Házban tartott nyilvános vitán összes kérdésüket feltehetnék volna. Ott nem mertek kérdezni, mert a válaszokból azonnal fény derült volna minden hazugságukra.

*ISTEN ÓVJA KŐZSÉGÜNKET AZ ILYEN POLGÁRMESTERTŐL,
AZ ILYEN KÉPVISELŐTŐL!*

*FaluszépítőEgyesület, Szabad Demokraták Szövetsége,
Független Kisgazda Párt és néhány jóérzésű független képviselőjelölt*

Az eredmény

Dimbesdombon a választás első fordulója sikeres volt, a választópolgárok több mint negyven százaléka járult az urnákhoz. Legsikeresebben a Faluszépítő Egyesület szerepelt. Nemcsak azért, mert összes önálló jelöltjét és összes támogatott jelöltjét megválasztották, hanem azért is, mert a 13 tagú testületbe 9 faluszépítő került be. Az egy jelöltre jutó szavazatok átlagos számát mutatja a 8. tábla.

Az egy jelöltre jutó szavazatok átlagos száma

Faluszépítő Egyesület	1162,3
SZDSZ	1047,5
KDNP	968,0
Kisgazdapárt	918,0
független jelöltek	838,7
MDF	537,7
MSZP	443,0

Ennek megfelelően a választás eredménye a következőképpen alakult (9. tábla)

Pártok, szervezetek	Képviselőjelöltek száma	Megválasztott jelöltek száma	A megválasztottak közül a Faluszépítő Egyesület tagja
MDF	10	–	–
SZDSZ	6	5	4
Kisgazdapárt	3	1	1
KDNP	5	3	–
MSZP	1	–	–
Független	4	1	1
Faluszépítő Egyesület	3	3	3
Összesen	32	13	9

Polgármester a kisgazdapárti dr. Kele János lett, a szavazatok 35,6 %-ával. Jelölését támogatta az SZDSZ és a Faluszépítő Egyesület. A független Barna Miklós a szavazatok 28,9%-át, a kereszténydemokrata Gross József 27,1%-át és az MDF-es Kavicsos Péter 8,3%-át szerezte meg. A polgármesterjelöltekre 2852 fő szavazott.

A képviselőválasztás nyomán kialakult szavazati sorrendet mutatja a 3. melléklet, amelyből látható, hogy Dimbesdombon az MDF az országos átlagnál is rosszabbul szerepelt. Az eredményeket joggal lehet egy koncepció győzelmeként értékelni. Arról a koncepcióról van szó, amely szerint a helyhatósági választásokban nem pártszempontoknak kell dominálniuk, hanem annak az elképzelésnek, hogy a megfelelő emberek kerüljenek az önkormányzatba; amely szerint egy település érdeke egységes, és nem közelíthető meg annyiféleképpen, ahány

párt van. Az ezt hirdető jelöltek hitelesebbeknek bizonyultak, mint a konfrontációt erőltető MDF.

Megtörtént-e Dimbesdombon a rendszerváltás?

Eljutva a helyhatósági választások eredményéhez, óhatatlanul felmerül ez a kérdés. Ahhoz, hogy erre válaszolni lehessen, előbb röviden, szinte leltárszerűen át kell tekinteni az új önkormányzat működésének első három hónapját.

Az első hetekben kiderült, hogy a képviselőtestületben tizenhárom olyan ember került össze, akik nem pártokban, hanem községben gondolkodnak. A párthoz tartozás idővel teljesen elfelejtődött. Bár *egy-egy* kérdésben heves viták folytak, ezek nem érintettek ideológiai kérdéseket. A viták mindig konkrétak, tárgyszerűek és érdemiek voltak. Bár az idők folyamán körvonalazódott némi polarizáció, ez nem pártok szerint alakult ki, hanem – mondhatni – gondolatrendszerek szerint: egy inkább technokrata és egy inkább humán jellegű megközelítés. A párthoz való tartozást ez a tényleges polarizáció keresztbe metszette. Megjegyzendő azonban, hogy ez nem tette a képviselőtestületet működésképtelenné, nem keltett gyűlöletet, inkább megtermékenyítette a vitákat.

Amikor a testület úgy döntött, hogy egyelőre nem él a képviselői honorárium törvényben biztosított jogával, az is kiderült, hogy nem önös érdekekből vállalták a jelöltséget.

Gyorsan megalakultak az állandó bizottságok, amelyek külső tagként a falubeli szakemberek széles körét vonták be az önkormányzati munkába. A külső tagok azt a szakértelmiségi típust képviselték, amelyik eddig semmilyen formában nem vett részt a falu vezetésében. A bizottságok elnökei szerencsés módon – egy kivételével – a terület szakemberei lettek: a Településfejlesztési Bizottság elnöke építészmérnök, az Oktatási Bizottság elnöke oktatásszociológus, a Pénzügyi Bizottság elnöke közgazdász, a Kereskedelmi Bizottság elnöke egy vállalkozó lett. Egyedül a Szociális és Egészségügyi Bizottság elnöke lett egy mérnök, akinél azonban a szakirányultságot az elesettek iránti keresztény elhivatottság ellensúlyozta – és sok munka.

A régi szisztémát leginkább reprezentáló műszaki csoportvezető állását meghirdették azzal, hogy beosztotként maradhat. A beosztottságot nem vállalta, inkább felmondott. Követte őt a felmondásban a vb-titkár és a kereskedelmi csoport vezetője. Az új műszaki csoportvezető és a jegyző megérkezéséig a képviselőtestület – szakemberei révén – szinte átvette az apparátus irányítását. Ez egyben azt is eredményezte, hogy az apparátus olyan szoros kontroll alá került, hogy a továbbiakban sem válik lehetségessé az a fajta "önmozgás", amelyet a régi műszaki vezető és a vb-titkár megvalósított. E szoros kontroll kialakításában nagy szerepe volt a polgármesternek, aki első pillanattól kezdve minden lényeges döntés meghozatalában a képviselőtestületre támaszkodott. A polgármester és a képviselőtestület közötti tökéletes összjáték és összhang alapja pedig az a kölcsönös bizalom volt, amelyre a szereplők a választást megelőző időszak közös fellépéseiben tettek szert. Ezt a bizalmat a "hatalomban való működés" nem morzsolta le, sőt erősítette.

Az önkormányzat folytatta azt a konfrontációt a Bevásárlóközpont Részvénytársasággal, amelyet még a pártok kezdtek, és sikerült elérnie az összes követelés teljesítését. A képviselőtestület harcot kezdett a HÉJÁD Termelőszövetkezettel a dimbesdombi földek visszaszerzéséért, és megszervezte tizenkét önkormányzat közös fellépését.

Az önkormányzat megszüntette a GAMESZ-t mint pazarló és ellenérdekelt szervezetet, és önálló gazdálkodókká tette az intézményeket.

Az önkormányzat megszervezte a nyilvánosságot, és a község újságja révén minden döntéséről, a döntések háttéréről tájékoztatja a lakosságot.

E rövid áttekintés után nézzük a személyeket! A közvélemény általában a személyekben is megjelenő változást tartja igazi változásnak. Még ugyanazt az intézkedést is attól függően tartja hitelesnek vagy hiteltelennek, hogy személy szerint kik hozták. Egy község vezetésével kapcsolatban talán van létjogosultsága ennek a szemléletnek.

A tizenhárom tagú képviselőtestületbe egyetlen olyan ember került (függetlenként), aki tagja volt a régi tanács-testületnek, sőt a vb-nek, bár párttag nem volt. Egyetlen volt MSZMP-tag került be a Faluszépítő Egyesület jelöltjeként, azonban ő az atipikus párttag. Soha semmilyen pártfunkciót nem viselt, munkahelyi beosztásán soha nem lendített párttagsága, 1989-ben nem kimaradt a pártból, hanem átlépett az MSZP-be, mert azt hitte, pártja valóban megújul. Ő a bevásárlóközpont ügyénél említett Fodor Bálint, aki pártját nem kérdezve minden tiltakozást aláírt, akit mindenki az Egyesületben végzett munkája alapján ismert. A testület tizenegy tagjáról mondható hát el egyszerre az a két jellemző, hogy az MSZMP-nek soha nem volt tagja, és a falu vezetésében soha nem vett részt. Ugyanez jellemző a polgármesterre is.

Az apparátus két kulcsfigurája – a műszaki csoportvezető és a vb-titkár – minden "őszi nagytakarítás" nélkül távozott, helyüket pályázat útján, a képviselőtestület döntése alapján töltötték be.

Estek változások két intézmény élén is. Sikeresen lezajlott az iskolaigazgató választása, a munkásor-igazgató vezette belső klikk elvesztette befolyását. Az új igazgató a tantestület két eddig háttérbe szorított tagját nevezte ki helyettesének, egyikük az új képviselőtestület egyik tagjának felesége. Az emberben óhatatlanul felmerül az a gyanú, hogy alakulnak az új összefonódások. A lehetőség nem kizárt, ám ebben az esetben feltehetően nem erről van szó. Az illető hölgy a tantestület egyetlen egyetemet végzett tagja, akit éppen ezért szorított a háttérbe a szakmailag gyenge, feltehetően kisebbségi érzésekkel küszködő régi vezetés. És ellentétben a régi vezetőkkel – nem volt párttag. Talán reális megítélését mutatja, hogy az igazgatóválasztás lebonyolítására 1990 tavaszán létrehozott háromtagú bizottság elnökévé a tantestület – a vezetés jelöltjével szemben – őt választotta.

A polgármester leváltotta a körzeti orvosok pártbizottság által pártolt ügyvezető főorvosát, és magukkal az orvosokkal választatott újat.

Ez történt 1990. december végéig, és ennyiről talán elmondható, hogy ez rendszerváltás. Az azonban, hogy lesznek-e mélyreható változások, nem csak a dimbesdombi önkormányzattól függ.

MELLÉKLETEK

A képviselőjelöltek bemutatása

MDF

Zergefalvi Kund (közgazdász, 36 éves, MDF-tag) "Igazi tulajdonosként kezeljük majd az önkormányzat vagyont. A közösség érdekeinek megfelelően alakítjuk a költségvetést, gazdálkodunk a bevételekkel és a kiadásokkal."

Kavicsos Péter (egy ktf. ügyvezetője, 36 éves MDF-tag) "Az új önkormányzati jogokkal úgy kívánunk élni, hogy az a község minden polgárának minden megkülönböztetés nélküli előnyére, boldogulására szolgáljon."

dr. Váradi Béla (kultúrmérnök, 42 éves, MDF-tag) "Fontosnak tartom, hogy az önkormányzati posztokra felkészült, jellemes, a községért aggódó, áldozatkész emberek kerüljenek."

Hunszabó Ferenc (szerszámkészítő, 49 éves, MDF-tag) "Célom, hogy a vállalkozások támogatása legalább ebben a községben ne csak frázis maradjon."

Sajó Géza (vállalkozó, 45 éves, MDF-tag) "Kiaknázzuk a nagyvárosi szomszédságban rejlő lehetőségeket az idegenforgalom területén is!"

Óvárosi Ernő (nyugdíjas mérnök, MDF-tag) "A helyi közszolgáltatások kiegyensúlyozott, ésszerű és gazdaságos, méltányos közteherviselésen alapuló fejlesztését tervezzük."

Mede Jenő (mezőgazdász, 50 éves, MDF-tag) "A helyi költségvetés bevételeit különféle vállalkozásokkal lehetne növelni, a beruházásokat pedig saját kivitelezéssel kellene költségkímélőbben megoldani."

Vázsonyi Józsefné (adminisztrátor, 39 éves, pártunkívüli) "Megkísérlem a lehetetlent – Dimbesdomb jó levegőjét visszavarázsolni. Megteszek minden lehetőséget – a környező üzemek egészségkárosító tevékenységének megállítására."

Cseres Bódog (nyugdíjas, 62 éves, pártunkívüli) "Az őslakosokkal együtt a jelenben vagy a közelmúltban nálunk otthon-teremtőket is be kell vonni közös munkánkba. Dimbesdomb legyen igazán a dimbesdombiaké !"

Hornyik Imréné (tanító, 48 éves, pártunkívüli) "A nemzetiségi lakosság érdekképviselőként kívül feladatombnak tartom a nemzetiségi hagyományok és értékek megőrzését is, az iskoláskorú gyermekek nevelésén keresztül."

(Megjegyzés: az MDF minden egyes jelölt lakcímét is közölte.)

SZDSZ

Ács Zoltán (pártunkívüli, 49 éves, építészmérnök) Huszonhat éves tervezői gyakorlata alatt tervezett egyedi épületeket, készített városfejlesztési terveket. Több jelentős országos tervpályázaton első díjat nyert. Hét éve él Dimbesdombon, felesége dimbesdombi születésű, két gyermeke van. A Faluszépítő Egyesület alapító tagja. Egyesületi tagként nagy szerepe volt abban, hogy az M0 autópálya tervezett vonalvezetését megváltoztatták. Az MSZMP-nek soha nem volt tagja.

Baróti Ákos (SZDSZ tag, 46 éves, szociológus) Szakterülete az iskola és a településszociológia, rendszeresen ír újságokba, folyóiratokba. Tíz éve él Dimbesdombon, nős, két gyermek apja. Alapító tagja a Faluszépítő Egyesületnek, és részt vett minden nagyobb munkájában. Az MSZMP-nek soha nem volt tagja.

Csizmadia Sándor (SZDSZ tag, 44 éves, üzemmérnök és számítástechnikai programtervező) Tizenhét éves beruházói gyakorlata van, ebből tizenhárom évet közművel foglalkozott (távfűtés, csatorna, víz, elektromos hálózat, telefon). Születése óta Dimbesdombon él, nős, három gyermek apja. Az MSZMP-nek soha nem volt tagja.

Dr. Csongrádi Gyula (SZDSZ tag, 48 éves, jogász, aki jogi diplomája mellett államigazgatási szakvizsgával is rendelkezik) Jelenleg vállalati jogtanácsos, régebben tíz évet dolgozott az államigazgatásban. Születése óta Dimbesdombon él, nős, két gyermek apja. Az MSZMP-nek soha nem volt tagja.

Fáskerti Ferenc (pártonkívüli, 43 éves, asztalos, tíz éve önálló kisiparos) Mesterségbeli tudását bizonyítja, hogy több ízben dolgozott a neves építész, Makovecz Imre számára. Születése óta Dimbesdombon él, az MSZMP-nek soha nem volt tagja.

Götte László (pártonkívüli, 52 éves, főiskolai végzettséggel az Intercontinental egyik igazgatóhelyettese) Beszél németül, angolul, franciául és spanyolul. Tizenkét éve lakik Dimbesdombon, nős, két gyermek apja. Tagja a törökbálinti református gyülekezet presbitériumának. Az MSZP-nek soha nem volt tagja.

KDNP

Póka Frigyes. „1947-ben születtem Kőcölön. Apám parasztember. Élelmiszeripari technikumot végeztem, aztán az élelmiszeriparban dolgoztam művezetőként. 1981-ben levelező tagozaton elvégeztem az Agrártudományi Egyetemet. Két évig diplomával a kezemben segéd munkásként dolgoztam, mert nem léptem be a kommunista pártba. 1982-től a dimbesdombi állami gazdaságban dolgozom telepvezetőként. 1975 óta lakom Dimbesdombon. Két gyermekem van, római katolikus vallású vagyok. A kommunista pártnak soha nem voltam tagja. Passzív rezisztenciát egész életemben, aktív ellenzéki tevékenységet 1989. január óta folytatok.”

Deli György. „1956-ban születtem Dimbesdombon. Római katolikus keresztséget kaptam szüleimtől. Édesapám erdélyi születésű. Politikai nézetei miatt internálták. Édesanyám a dimbesdombi Vermes család sarja, évtizedeken keresztül nevelte az óvodás, bölcsődés korú gyermekeket. Két gyermekem van, jelenleg egy nyomdában dolgozom csoportvezetőként, és részt veszek a vállalati tanács munkájában. Vállalatunk most alakul át, és ennek a kft-nek az ellenőrző bizottsági tagja vagyok.”

Dorogi István. „1951-ben születtem. Szüleim nyugdíjasok. Gépipari technikumot és műegyetemet végeztem. Gépészmérnöki, rendszerszervezői és középiskolai tanári diplomát szereztem egyszerre. 1975 óta az MTA tudományos osztályvezető-helyettese vagyok. Németül és angolul beszélek. Két gyermekem van. Római katolikus vallásomat családommal együtt mélyen átélve gyakorlom. Sem pártnak, sem társadalmi szervezetnek 1990 előtt tagja nem voltam.”

Vass Péter. „1943-ban születtem Budapesten. Szüleim nyugdíjasok. 1967-ben érettségiztem, majd 1969-ben szerszámkészítő szakmunkás bizonyítványt szereztem. 1972-től 1986-ig az Illetékhivatalban dolgoztam mint főelőadó, jelenleg az élelmiszer-kereskedelemben dolgozom leltárellenőrként. Három gyermekem van. Római katolikus vagyok, vallásomat családommal együtt mély hittel gyakorlom. Pártnak idáig tagja nem voltam.”

FKGP

Török Gyula (szakiparos, 1949-ben született, egy gyermeke van) Víz-, gáz- és központi-fűtészserelő kisiparos. 15 éve dimbesdombi lakos. Jelölését támogatja az SZDSZ.

Harangozó Gyula (nyugdíjas. 1924-ben született Dimbesdombon) Jelölését támogatja az SZDSZ és a Faluszépítő Egyesület.

Tű István (állattenyésztő.1944-ben született, egy gyermeke van) Tizenöt éves nagyüzemi szakmai gyakorlata van. Jelenleg mezőgazdasági vállalkozó. 30 éve Dimbesdomb lakója.

A polgármesterjelöltek programja

Dr. Kele János

A program pontjait bevezető szövegben olvasható: "Nehéz időkre kell felkészülnünk..."

- alakuljon pártérdekektől mentes önkormányzat, amely csak a község érdekeit szolgálja;
- ahhoz, hogy a demokráciával élni tudjunk, fel kell oldani a több évtizedes belénk oltott félelmet;
- örömmel támogatnék minden önszerveződést (ipartestület, ifjúsági klubok, gazdakör, egyesület), ahol az emberek közelebb kerülhetnek egymáshoz, gondolataikat kicserélhetik, érdekeiket megvédhetik;
- fontosnak tartom az iskolai oktatás színvonalának emelését, ezen belül a vallás és az erkölcsi nevelés lehetőségének biztosítását;
- meg kell szervezni, hogy a községünkben élő lelki és szellemi sérültek szakértő gondoskodásban részesüljenek, hogy azok a rászoruló öregek, akiknek nincs családjuk, szerető támogatást kapjanak;
- őrizzük meg a község és a nemzetiségi lakosság hagyományait, és segítjük annak ápolását;
- környezetünk megfelelő adottságokkal rendelkezik ahhoz, hogy kialakítsuk a tömegsport megfelelő formáit;
- meg kell óvni Dimbesdomb falusi jellegét, de olyanná kell tenni, mint egy osztrák falu. Ehhez elegendő víz, gáz, csatorna, út és telefon szükséges. Olyan vonzóvá kell tenni a községet, hogy minél több külföldi szálljon meg szívesen házaknál, kialakuljon a falusi turizmus, ami a családokat jövedelemhez juttatja, lehetővé teszi, hogy az anyák – ha akarnak – otthon maradhassanak. Ez megeremtheti a családok nagyobb összetartását;
- megfelelő adópolitikával elő kell segíteni, hogy minél több bolt nyíljen, és minél több iparos álljon a lakosság szolgálatába;
- el kell érni, hogy a község 1947. évi közigazgatási határán belül fekvő földek az önkormányzathoz kerüljenek;
- minden jogos földigénylőt ki kell elégíteni, a fennmaradó földterület hasznosításáról az önkormányzat gondoskodik, segítve mindenkit, aki gazdálkodni akar;
- meg kell találni azokat a fejlesztési és beruházási formákat, amelyek környezetkímélők, és nagy jövedelmet biztosítanak a falunak;
- a lehetőségek figyelembevételével kell elkészíteni a község új távlati fejlesztési tervét;
- a gazdálkodás mellett elő kell segíteni az állattartás kulturált formáinak kialakítását, és ehhez biztosítani a színvonalas állatorvosi ellátást;
- újfajta kapcsolatot kell kialakítani a rendőrséggel, *hogy a közbiztonság és a vagyonvédelem javuljon és megszilárduljon;*

- ki kell használnunk olyan nagy eseményeket, mint a Pápa látogatása vagy a Világkiállítás községünk megismertetésére.

KAVICSOS PÉTER

Az MDF Kavicsos Pétert ajánlja polgármesternek. őslakosnak és "jöttmentnek", fiatalnak és idősnek. Magyaroknak, svábnak, cigánynak. Katolikusnak, protestánsnak és nem-hívőnek. Minden törekvő és minden segítségre szoruló polgárnak. Kavicsos Pétert minden dimbesdombi polgármesterének!

GROSS JÓZSEF

A választások előtt a jelöltek minden hibát, problémát igyekeznek a múlt nyakába varrni, és a jövőre nézve csillogó ígéretekkel kecsegtetik a választópolgárokat. Nem teszem ezt! A CÉL-t kívánom kitűzni, és e célért kívánok mindenkit munkára hívni. Tudom, hogy csak kemény munkával, közösen, lépésről lépésre tudunk előbbre jutni... Bármilyen fejlesztési irányban kötelezzük el magunkat, sürgető feladatnak tartom:

- az egész község csatornázását,
- a gázszolgáltatás általános bevezetését,
- a kis- és középvállalkozások fellendítését a község kereskedelmi és szolgáltatási hálózata fejlesztésének érdekében (is),
- az egyedül élő öregek, nagycsaládosok, gondozásra szorultak erőteljes segítségét,
- a gyermekek és fiatalok erkölcsének új alapokra helyezését, a család, az egyházak, önszerveződő egyesületek útján (sport, művelődési, szórakozási, vallási, cserkész egyesületek megteremtését szorgalmazom).

Programom vezérelvei: semmi olyat nem szabad tennünk, ami a környezetet rombolja, és ezt másoknak sem szabad megengednünk. A természetet szüleinktől kaptuk, és ezt egészségesen kell átadnunk utódainknak.

Nyílt politikát és vezetést kell megvalósítanunk. Olyan községvezetést szeretnénk, amelynek terveibe a nép beleláthat, és amibe alkotmányos jogai szerint, demokratikusan, félelem és szorongás nélkül bele is szólhat."

BARNA MIKLÓS

Meg kell valósítani:

- A testvériségen és ember-centrikus elven alapuló ökumenikus gondolkodást.
- Ki kell alakítani a helyi, erős és megbízható közbiztonsági szerveket.
- Általános és átfogó rendezési tervet kell készíteni, melynek fokozatos megvalósításával a falu lakosságának közérzete erősíti a lokálpatriotizmust.
- A rendezési terven belül ki kell alakítani a falucentrumot, azt fokozatosan meg kell építeni. Erre megfelelő terület is rendelkezésre áll.
- Játzóteret, később uszodát, ifjúsági házat kell kialakítani.
- Fokozatosan tovább kell fejleszteni a közművesítést (gázellátás, ivóvíz- és csatornahálózat), a telefonhálózat kiépítését meg kell valósítani.

- Meg kell oldani a szemét és háztartási hulladék rendszeres elszállítását, az utcák és térek karbantartását.
- Az önkormányzati kereteken belül ki kell építeni egy olyan közszolgáltatási tervező-fővállalkozó irodát, amely a lakosság bármilyen építési, szerelési, karbantartási igényét gyorsan, pontosan ellátja, a mosógépjavítástól a fűtésszerelésen át a házépítésig. Ne kelljen a lakosoknak a legkisebb dolog elintézéséhez száz felé futni.
- Ki kell építeni a szociális hálót, az öregek és betegek ellátását, anyagi támogatását.
- Az idős vagy elszegényedett emberek testi-lelki, anyagi támogatását, az ifjúság erkölcsi és szellemi nevelését szorosan együttműködve az egyházakkal kell megvalósítani.
- Az önkormányzatnak minden párt- és társadalmi szervvel összhangban a falu életének jobbá tételéért kell dolgoznia, a szervezetek vitáit építő, és nem romboló irányba kell vezetni.
- Az önkormányzatnak meghatározott időben, folyamatosan tájékoztatnia kell a lakosságot.
- Csökkenteni kell a bürokráciát, a meglévő számítógépes kapacitást mind a nyilvántartásban, mind az ügyféllátásban maximálisan ki kell használni.

Ismerve a jelenlegi anyagi forrásokat, a három évtizedes beruházói, fővállalkozói és tervezői gyakorlatom alapján reálisnak és megvalósíthatónak tartom a fenti programot.

A képviselők a kapott szavazatok sorrendjében, pártok szerint

(Elsőként az a párt szerepel, amelyik indította, utána a támogatók.)

1.	Faluszépítő, FKgP	(pártonkívüli)	1350
2.	FKgP, Faluszépítő, SZDSZ	(párttag)	1255
3.	SZDSZ, FKgP	(párttag)	1233
4.	független	(pártonkívüli)	1182
5.	KDNP	(párttag)	1152
6.	Faluszépítő	(pártonkívüli)	1142
7.	SZDSZ, Faluszépítő	(pártonkívüli)	1089
8.	SZDSZ, FKgP	(párttag)	1088
9.	KDNP	(párttag)	1079
10.	KDNP	(párttag)	1074
11.	SZDSZ, Faluszépítő	(pártonkívüli)	1030
12.	Faluszépítő	(MSZP-tag)	995
13.	SZDSZ, FKgP	(párttag)	919

A további jelöltek nem jutottak mandátumhoz:

14.	SZDSZ	(pártonkívüli)	916
15.	független	(pártonkívüli)	901
16.	FKgP, SZDSZ	(párttag)	825
17.	KDNP, MDF	(párttag)	793
18.	MDF	(pártonkívüli)	761
19.	KDNP	(párttag)	742
20.	független	(pártonkívüli)	704
21.	MDF	(pártonkívüli)	696
22.	FKgP	(párttag)	674
23.	MDF	(párttag)	602
24.	MDF	(párttag)	582
25.	MDF	(KDNP-tag)	570
26.	független	(párttag)	568
27.	MDF	(párttag)	539
28.	MDF	(pártonkívüli)	470
29.	MSZP	(párttag)	443
30.	MDF	(párttag)	405
31.	MDF	(párttag)	387
32.	MDF	(párttag)	365